

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

תצוה - ז' אדר
מה אתם יראים - כבר "באתי לגני אחותי כלה"
להשפיע על עשרה יהודים

שיחות קודש
מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

יוצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתיים לבריאה
ה' תהא שנת פלאות בכל
שנת המאה ועשרים להולדת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

מוקדש להתגלותו המיידית לעיני בשר של
כ"ק אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח שליט"א
למטה מעשרה טפחים ומתוך חיים נצחיים
ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו ותיכף ומיד ממש

*

לעילוי נשמת

הרה"ח וכו' ר' מיכאל בן ר' נתן ע"ה ניגן
נפטר ביום י"ג אדר ה'תשע"ה
ת. נ. צ. ב. ה.
ולזכות

זוגתו מרת רויזא בת רבקה תח' ניגן
לאריכות ימים ושנים טובות עד ביאת גואל צדק
ומתוך בריאות הנכונה ולשנת ברכה והצלחה בגו"ר

*

נדפס ע"י בני משפחתם שיחיו

*

הי' שותף בהפצת "דבר מלכות"

להשיג השיחות, להקדשות ולפרטים נוספים מל: 753-6844 (718)

הוכן לדפוס ע"י

יוסף יצחק הלוי בן אסתר שיינדל

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

כתובתנו באינטרנט: <http://www.torah4blind.org>

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש

כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!

קבצים גרפיים וקבצי טקסט:

דבר מלכות: שיחות כ"ק אד"ש מה"מ מהשנים תנש"א-תשנ"ב.

יחי המלך: קונטרס שבועי, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

המעשה הוא העיקר: לקט הוראות למעשה בפועל משיחות כ"ק אד"ש מה"מ (החל משנת תשמ"ח).

שיחת הגאולה: גיליון שבועי של ימות המשיח, בהוצאת "האגודה למען הגאולה האמיתית והשלילה".

מעין חיי: גיליון שבועי לילדים, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

האמונה הטוהרה: גיליון שבועי בעניני אחרית הימים.

קבצים גרפיים בלבד:

לקוטי שיחות: שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ היו"ל לקראת כל שבת ב-770,

על-ידי "ועד להפצת שיחות".

חדש לקוטי שיחות (מתורגם): שיחה מוגהת של כ"ק אד"ש מה"מ הנדפס בספרי

לקוטי שיחות, בהוצאת "מכון לוי יצחק" בכפר חב"ד ב'.

הקהיל קהילות: גיליון שבועי מתורתו של משיח בעניני הקהלות קהילות בשבת,

בהוצאת צא"ח העולמית, ניו-יורק.

קבצי טקסט בלבד:

פנימיות: ירחון לבני הישיבות, בהוצאת מרכז את"ה בארץ הקודש.

ליקוט ניגונים: שתי חוברות על הניגונים שניגן וביאר כ"ק אד"ש מה"מ, בהוצאת קה"ת (תשנ"ב).

דרך הישרה: (אידיש) קונטרס מיוחד לילדים, הכולל שיחות-קודש בעניני גאולה ומשיח.

לעבן מיט דער צייט: (אידיש) קטעים לפרשת השבוע מתוך הספר, בהוצאת ישיבת

"אהלי תורה", ניו-יורק.

דבר תורה: (אידיש) דף שבועי לילדים, היו"ל על-ידי מוסד חינוך "אהלי תורה", ניו-יורק.

כמו-כן ניתן להוריד באתר את "קונטרס בית רבינו שבבבל"

ושיחת ש"פ שופטים התנש"א

מדור מיוחד לספרים וחברות באנגלית בעניני גאולה ומשיח!

האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב

וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

משיחות (ליל ויום) ג', (ליל ויום) ועש"ק וש"ק פ' תצוה, ז', יו"ד וי"א אדר ראשון ה'תשנ"ב

ובשתי הטעמים - דרוש ביאור והסבר:

א) בנוגע להטעם דמיתת משה בשבעה באדר - כיון ש, בשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד", "כדאי (הוא יום) הלידה שתכפר על המיתה" (כמודגש בביטול שמחת המן (וגזירתו כו') כש, נפל . . פור בירח שמת בו משה", כיון ש, לא הי' יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד" [2], למה נקבע בתורה הרמו על זמן מיתתו של משה (ע"י שלא נתפרש שמו) ולא על זמן לידתו שמכפר על המיתה?¹²

ב) בנוגע להטעם דאמירת, "מחני נא מספרך"¹³ - כיון שאמירה זו (היתה לאחרי י"ז תמוז¹⁴), ונכתבה בתורה בפרשת תשא (שלאחרי פרשת תצוה), למה נרמז קיומה (בסמיכות לשבעה באדר, ו) בפרשת תצוה¹⁵ (ובפרט

א. פרשת תצוה היא הפרשה היחידה בתורה: לאחרי לידת משה בשבעה באדר (ראשון) שלא נתפרש בה שמו של משה.

ומצינו שתי טעמים בדבר: (א) כיון שבשבעה באדר (ראשון) מת משה, נרמז זמן הסתלקותו בכך שלא נזכר שמו בפרשה בתורה שקריאתה בסמיכות לזמן הסתלקותו. (ב) כיון שאמר משה, "ואם אין מחני נא מספרך", ו"קללת חכם אפילו על תנאי (ולא נתקיים התנאי) באה", לכן, אף שהקב"ה ענה לבקשתו (ובמילא לא נתקיים התנאי), מ"מ, נתקיים ה, "מחני" מפרשה אחת בתורה.⁸

1) "עד משנה תורה" (פי' הרא"ש), שבכמה פרשיות (עקב, ראה, שופטים, תצא ונצבים) לא נזכר שמו של משה. ויש לומר, שכיון ש, "משנה תורה" הו"ע אחד והמשך אחד, "אלה הדברים אשר דבר משה גוי" שבסוף שנת הארבעים סמוך למיתתו, חזר על כל דברי התורה (בכל הפרשיות שבד' הספרים) ובאופן ש, מדבר בעד עצמו" (ולא כ, שלישי המדבר" כבספרים שלפנ"ו (פתיחת הרמב"ן עה"ת) - הי"ז נחשב (בענין זה) כמו פרשה אחת שבתחילתה ובראשיתה נזכר שמו של משה (ראה לקו"ש ח"ב ע' 675).

2) מגילה יג, ב.

3) ראה סוטה יב, ב; "אותה שנה (שנולד משה) מעוברת היתה" (נולד באדר ראשון). וראה לקו"ש חכ"ו ע' 204 (פרטי הדעות והשקו"ט בזה).
4) ראה מכילתא בשלח טו, לה; "שנת עיבור היתה" (ומת באדר ראשון). וראה לקו"ש חט"ו ע' 342 (פרטי הדעות והשקו"ט בזה).
5) מאור עינים פרשתנו. ועוד.
6) תשא לב, לב.

7) מכות יא, סע"א ובפרש"י.

8) פי' הרא"ש ובע"ט ריש פרשתנו. וכ"ה ברבותינו בעה"ת ובחיי תשא שם. זו"ת שה"ש בתחלתו (ס, ג). וראה חז"ג רמו, א.

9) ויש לומר, שלכן יש צורך בב' הטעמים (ובלשון הגמרא: "וצריכא", דיש בזה מה שאין בזה).

10) כ"ה גירסת רש"י שבע"י.

11) מגילה שם ובפרש"י. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ו בתחלתו.

12) ראה עד"ז לקו"ש חט"ו ע' 343 ואילך - בנוגע לקביעת ז' אדר ליום תענית (בגלל מיתת משה), ולא ליום שמחה (בגלל לידת משה).

13) ראה גם לקו"ש חכ"א ע' 173, ובהערות שם.

14) ב"י בתמוז נשתברו הלוחות, ובי"ח שרף את העגל ודן את החוטאים, ובי"ט עלה (לבקש רחמים), שנאמר (תשא לב, ל) ויהי ממחרת ויאמר משה אל העם וגוי" (פרש"י שם לג, יא) - ובהמשך לזה אמר, "ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא".

15) ראה לקמן הערה 17.

בזמן המנחה דיום הש"ק י"א אד"ר, בסמיכות ולאחרי הקריאה בפרשת תצוה: „להעלות נר תמיד“, „ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים יקטירנה“ – „אין מחנכין מזבח הזהב אלא בקטורת של בין הערביים“¹³⁶, ו„אין מחנכין את המנורה אלא בהדלקת שבעה נרות“ בין הערביים¹³⁷ – תיכף ומיד ממש.

והקטרת הקטורת נזכה תיכף ומיד לקיום מצות הדלקת הנרות והקטרת הקטורת ע"י הכה"ג בביהמ"ק השלישי¹³⁴, ש„בנוי ומשוכלל יגלה ויבוא מן השמים“¹³⁵ –

קרייתא אני מעלה עליהם כאילו הם עוסקין בבנין הבית, ועד שאין בנין ביתי בטל (ראה לקו"ש ח"ה ע' 412 ואילך. וש"ג).

(134) כולל גם עבודת הקטורת ע"י הכה"ג בקדש הקדשים – „בכל שעה שהוא רוצה ליכנס יכנס רק שיכנס בסדר הזה“ (ויק"ר פכ"א, ז' ועוד).

(135) פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד.

(136) רמב"ם הל' תמידין ומוספין רפ"ג.
(137) שם הלכה י"א.

(ד) בריא (תקיף²¹) מזליי²² – מעלה מיוחדת בחודש אדר שלא מצינו דוגמתה בשאר חדשי השנה.

וצריך להבין:

מפשטות דברי הגמרא מוכח רק שלידת משה בחודש אדר מבטלת (ומכפרת על) הענין הבלתי-רצוי שבמיתתו בחודש זה (שבגלל זה ה"י המן „שמח שמחה גדולה“), ולכאורה אין ראי' שבגלל זה תגדל מעלתו של חודש זה יותר מכל שאר חדשי השנה?

שאלה זו מתחזקת יותר ע"פ המבואר במדרשי חז"ל פרטי הענינים דהגורל דהמן:

„כשאמר²³ המן הרשע לאבד את ישראל אמר היאך אני שולט בהן הריני מפיל גורלות. . התחיל בחודש ניסן ועלה בו זכות פסח, באייר זכות פסח קטן וכו'“, והולך ומונה הזכויות של כל י"א חדשי השנה, עד ש„עלה ראש חודש אדר ולא מצא בו שום זכות“, „חזר ובדק במזלות, טלה זכות פסח. . שור נמצא זכות יוסף וכו'“, והולך ומונה זכות המזלות דכל י"א חדשי השנה, עד ש„בא לו מזל דגים שהוא משמש בחודש אדר ולא נמצא לו זכות“²⁴, ושמה מיד ואמר, אדר אין לו זכות ומזלו אין לו זכות, ולא עוד אלא שבאדר מת משה רבן²⁵, והוא

(21) גירסת הרא"ש.

(22) שם, ריש ע"ב.

(23) אסת"ר פ"ז, יא (וראה לקמן שוה"ג להערה 168).

(24) ומ"ש „וידגו לרוב בקרב הארץ“, וארוז"ל (ברכות כ, סע"א. וש"ג) „מה דגים שבים מים מכסין עליהם ואין עין הרע שולטת בהם וכו'“ (כקושיית היפה ענף שם) – ראה לקמן הערה 75.

(25) ושאני „מרחשון זכות שרה אמנו שמתה בו“ – „חושבו לזכות שמתה מצער בשורת העקידה“ (חידושי הרד"ל ופי' יפה ענף שם).

להדעות¹⁶ שפרשת תצוה נאמרה לפני חטא העגל?

ג) גם צריך להבין הקשר והשייכות דב' הטעמים ול"ז, שלהיותם טעמים על אותו ענין, מסתבר לומר שיש קשר ושייכות ביניהם¹⁷, כדלקמן.

ב. ויובן בהקדים הביאור בגודל העילוי דלידת משה בשבעה באדר (יום שמחה¹⁸) שפועל על כל חודש אדר:

בנוגע לחודש אדר – איתא בגמרא: „כיון שנפל פור בחודש אדר שמח (המן) שמחה גדולה, אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה, ולא הי' יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד“, היינו, שלידת משה בשבעה באדר פועלת ביטול והפיכת גזירת המן בחודש אדר, באופן ש„החודש גו' נהפך גו' לשמחה“¹⁹, ולכן „משנכנס אדר מרבין בשמחה“²⁰, ו„אדר

(16) זח"ב קצה, א. רכד, א. רמב"ן ר"פ ויקהל. וכן משמע מרמב"ן וראב"ע ר"פ תרומה.

(17) בהשקפה ראשונה יש לומר, שהשייכות שביניהם היא בצירופם יחד – שהקיום ד„מחני“ הוא בפרשה שקורין בסמיכות לזמן מיתת משה* (ועפ"ז תתורץ השאלה למה נקבע בפרשת תצוה דוקא). אבל, מסתבר יותר לומר שיש גם קשר ושייכות בתוכנם של ב' הטעמים – מיתת משה בשבעה באדר, ואמירתו „מחני נא“.

(18) ראה נזיר יד, א ובתוד"ה אמר. ועד"ז בפי' הרא"ש שם.

(19) אסתר ט, כב. – ולהעיר, שמפסוק זה למדים ש„כל החודש כשר לקריאת המגילה“ (ירושלמי מגילה פ"א ה"א – הובא בשו"ע או"ח סתרפ"ח וברמ"א שם).

(20) תענית כט, סע"א. ובפרש"י: „ימי נסים היו לישראל פורים ופסח“ – שהתחלת וסיבת הנס דפסח (יצי"מ) היא בלידת מושיען של ישראל בז' אדר (ראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 344 ואילך).

* אף שבספרים שהובא הטעם ד„מחני נא“ לא נזכר ע"ד הקשר למיתתו בשבעה באדר.

לא ידע שבאחד²⁶ באדר מת משה ובאחד²⁶ באדר נולד משה, ואמר כשם שהדגים בולעין כך אני בולע אותך, אמר לו הקב"ה, רשע, דגים פעמים נבלעין ופעמים בולעין, ועכשיו אותו האיש נבלע מן הבולעין".

ובזה מודגש יותר (לכאורה) שלידת משה רק מבטלת הענין הבלתי-רצוי שבמיתתו, בדוגמת ביטול האפשרות ד, "אני בולע אותך" כיון ש, "פעמים (כולל) ובמיוחד ("עכשיו") בולעין", אבל החודש עצמו נשאר במעמד ומצב ש, "אין לו זכות ומזלו אין לו זכות", ובודאי לא באופן שיש בו מעלה וזכות יתירה לגבי שאר חדשי השנה?

ג. ויש לומר הביאור בזה:

ע"פ הידוע²⁷ שביום הולדתו של אדם, המזל השולט ביום הוא עוזר לו²⁸, היינו, שהמזל דהיום עוזר להאדם ש, מזלו (של האדם) גובר²⁹ (כלשון הכתוב²⁹, וגבר ישראל"), יש לומר, שביום הולדתו של משה - "משה הוא ישראל"³⁰ וישראל הם משה . . נשיא הדור הוא ככל הדור כי הנשיא הוא הכל"³¹ (וכיון ש, "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא"³², כולל משה את

כל בני עד סוף כל הדורות) - גובר מזלם של ישראל³³.

ומזה מובן גם בנוגע להמזל החדש - שבחודש שנולד בו משה ("הוא ישראל") עוזר המזל של החודש להתגברות המזל דישראל, ולכן, "אדר דבריא ותקיף מזלי", היינו, שלידת משה ("הוא ישראל") בשבעה באדר פועלת על כל החודש³⁴ שבו גובר (בריא ותקיף) מזלם של ישראל.

ועפ"ז יש לומר, שסיום דברי המדרש, "והוא לא ידע שבשבעה באדר . . נולד משה" הוא תשובה גם על זה ש, "אדר אין לו זכות ומזלו אין לו זכות" - שאין צורך בהזכות של אדר ומזלו (כבשאר החדשים, שיש צורך בזכות של החודש והמזל שלו, "זכות פסח" וכיו"ב), בגלל שישנו ענין נעלה יותר מהזכות של החודש ומזלו - (התגברות) המזל דישראל, כיון שלידת משה ("הוא ישראל") בחודש אדר פועלת העוזר דמזל החודש (אף שאין לו זכות) להתגברות המזל דישראל³⁵.

ד. ויש לומר, שהתגברות מזלם של

(33) וע"ד מ"ש (בשלח שם) והי' כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל". ולהעיר, שפסוק זה קורין בפורים, שהתחלתו בשבעה באדר, ויש לומר, שבוה מרומז שהנתינת כח להנס דפורים הו"ע "וגבר (מזלם של) ישראל" בלידת משה.
(34) ועפ"ז יש לבאר הדיוק באסתר", באחד באדר נולד משה" (שבדאי לא פליג על המפורש בקידושין שילפינן מקראי שמיתת ולידת משה בשבעה באדר, כנ"ל הערה 26) - שהכוונה היא להדגיש הפעולה על כל החודש, מאחד באדר, שכולל כל ימי החודש.

(35) ועפ"ז יש לבאר המשך דברי המדרש, "אמר (המזן) כשם שהדגים בולעין כך אני בולע אותך, אמר לו הקב"ה, רשע, דגים פעמים נבלעין ופעמים בולעין, ועכשיו אותו האיש נבלע מן הבולעין" (דלכאורה, כיון ש, "דגים פעמים נבלעין ופעמים בולעין", מהו ההכרח ש, "עכשיו אותו האיש נבלע מן הבולעין") - שמצד מזלו של אדר

שבישראל - כמארו¹²⁰ "אמרה שבת לפני הקב"ה רבש"ע לכולן (ששת ימי השבוע) יש בן זוג, ולי אין בן זוג (יחידה), א"ל הקב"ה כנסת ישראל היא בן זוגך", כיון שגם כנסת ישראל היא "יחידה", כמ"ש¹²¹, "הן עם לבדד ישכון", "כל האותיות מזדווגין חוץ מב' אותיות אלו (ה"ן) . . (ש)אינן אלא לעצמן, כך ישראל אינן . . אלא לעצמן"¹²², בחי' היחידה¹²³. ובהדגשה יתירה ביום השבת שחל ביום י"א בחודש¹²⁴ - יום אחד עשר, "אנת הוא חד ולא בחושבן", שקשור עם בחי' היחידה.

וערב שבת, שחל ביום העשירי בחודש - מורה על שלימות העבודה דישראל (שדומין ללבנה ומונין ללבנה¹²⁵) בעשר כחות הנפש, כחות פנימיים.

וחיבורם יחד - "מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת" - מורה על המשכת וגילוי בחי' היחידה (אחד עשר) בכחות פנימיים (עשר).

ויש לומר, שכשקורין פרשת תצוה בקביעות זו מודגש יותר תוכן הפרשה - שע"י הנרות¹²⁶ נעשה המשכת וגילוי הקטורת (אחד עשר) בכל עניני העבודה

שמצד הכחות הפנימיים (עשר)¹²⁷. יא. ויה"ר שכאו"א מישראל ינצל הנתינת כח דערב שבת ויום הש"ק פרשת תצוה, יו"ד ו"א אד"ר, לפעול בעצמו החידוש בעבודת הקטורת והמשכתה והתגלותה בכל עניני העבודה על כל השנה כולה.

ועוד ועיקר - שנוסף על הפעולה בעצמו צריך לפעול כהנ"ל גם על הזולת, ומה טוב - על עשרה מישראל, עדה קדושה¹²⁸, שבוה נכללת השלימות דכל בניי (כמובן מנוסח ברכת הזימון, "אחד עשרה ואחד עשרה ריבוא"¹²⁹).

ולחוסיקי, שהפעולה על הזולת מודגשת ביותר בהדלקת המנורה שבפרשת תצוה - פעולתו של אהרן הכהן בכל שבעת הסוגים דבני¹³⁰, "להעלות נר תמיד", "מדליק עד שתהא שלהבת עולה מאלי"¹³¹, ש, "נר הוי' נשמת אדם" יאיר ב, "נר מצוה ותורה אור", שזוהי גם עבודת כאו"א מישראל, כהוראת המשנה¹³²: "הוי מתלמידיו של אהרן כו' אוהב את הבריות ומקרבן לתורה".

ועיקר כל העיקרים - שמהקריאה והלימוד בתורה¹³³ בענין הדלקת הנרות

(120) ב"ר פ' י"א, ה.

(121) בלק כג, ט.

(122) שמור"ר פט"ו, ז.

(123) ראה לקו"ת שה"ש בסופו. וראה ספר הערכים יחב"ד מערכת אותיות בסופו. וש"נ.

(124) ובפרט בחודש אדר - שישנה כבר השלימות דאחד עשר חדשי השנה (מניסן עד שבט).

(125) ראה סוכה כט, א. ב"ר פ"ו, ג. אוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך. ועוד.

(126) להעיר מהשייכות לנרות שבת (ששייכים לנרות המקדש (ראה יל"ש ר"פ בהעלותך)) שהדלקתן היא כניסת השבת - החיבור דיום העשירי (ערב שבת) עם יום אחד עשר (שבת).

(127) לשלימות הענין - ראה סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 402 (לעיל ע' 338) ואילך.

(128) ראה ברכות כא, ב. וש"נ.

(129) שם מט, ב - במשנה.

(130) ראה לקו"ת ר"פ בהעלותך. ובכ"מ.

(131) ריש פרשתנו ובפרש"י.

(132) אבות פ"א מ"ב.

(133) וכלשון הכתוב בהפטרות ד' תצוה (יהוקאל מג, י"א), "הגד את בית ישראל את הבית גו' צורת הבית ותכונתו גו' וכל תורתיו הודע אותם גו'", וכמבואר במדרש (תנחומא צו יד) ש, "אל הקב"ה (ליהוקאל) . . לך אמור להם ויתעסקו לקרות צורת הבית בתורה, ובשכר

שקטורת קודמת להטבת שתי נרות, שרומז על ההמשכה והגילוי דבחינת היחידה בעבודה בכחות פנימיים ועד להמשכה והגילוי בעולם¹¹⁰.

ויש לומר, שמאמירת סדר העבודה ביוהכ"פ ("אחת בשנה") נמשך על כל השנה כולה [כמרומז באמירת הברייתא דפטום הקטורת]: "ושלשה מנים יתרים שמהם מכניס כהן גדול... ביום הכיפורים ומחזירן למכתשת בערב יום הכיפורים... כדי שתהא דקה מן הדקה", שגם בכל יום יהי מעין ודוגמת השלימות דיוהכ"פ שהקטורת היא באמצע הטבת הנרות.

י. ונתינת כה מיוחדת בכנה"ל - בזמן המיוחד בשנה ("אחת בשנה") שקורין בתורה (בציבור ובכרכה לפני ולאחרי) פרשת תצוה:

פרשת תצוה - שסיומה וחתימה בפרשת מזבח הקטורת והקטרתה, והמשכה בפרשת תשא (לאחרי ההקדמה דמחצית השקל) בעשיית הקטורת, "קח לך סמים וגו' ועשית אותה קטורת גו' - קורין לעולם בחודש אדר¹¹¹.

ומהטעמים לזה - כיון ש, באחד באדר

110) להעיר שהחילוק בין כל יום ליוהכ"פ מרומז גם בהחילוק בסתם משנה - שבמסכת תמיד (הסדר התמידי בכל יום) נקט כאבא שאול ("מי שזכה בדישון המנורה כנס ומצא שתי נרות כו' (ואח"כ) "מי שזכה בקטורת כו' (פ"ו מ"א ג. וראה פיהמ"ש להרמב"ם שם), ובמסכת יומא (הסדר דיוהכ"פ) נקט כחכמים ("מקטיר את הקטורת ומטיב את הנרות" (פ"א מ"ב), נכנס להקטיר קטורת של שחר ולהטיב את הנרות" (פ"ג מ"ד).

111) ובשנת העיבור - באדר ראשון, "ראשון" גם במעלה וחשיבות, ומצינו בהלכה שבכמה ענינים נקרא אדר ראשון אדר סתם (ראה טוא"ח תכ"ח. רמ"א שם סת"כ. טושו"ע חו"מ סמ"ג סכ"ח).

משמיעין על השקלים כדי שיכין כל אחד ואחד מחצית השקל שלו ויהי עתיד ליתן¹¹² ל"תרומת הלשכה"¹¹³, ש"לוקחין ממנה תמידין של כל יום וכו' והקטורת ושכר עשייתה"¹¹⁴, "משיגיע ראש חודש ניסן... לוקחין את הקטורת מהן מתרומה חדשה כדי להקריבה ממצעות תרומה חדשה"¹¹⁵.

ועפ"ז יש לומר, שקריאת פרשת הקטורת (בסוף פרשת תצוה ובהתחלת פרשת תשא) בחודש אדר, היא נתינת כה לחידוש כללות העבודה דעשיית הקטורת והקרבנות (מתרומה חדשה) על כל השנה כולה¹¹⁶, שבה מודגש עיקר ושלמות העבודה במשכן, "לשכני בתוכם", שההתקשרות וההתחברות עם הקב"ה מצד עצם הנשמה, בחי היחידה (קטורת), נמשכת ומתגלה ומאירה בכחות הפנימיים, ובכל עניני העבודה, ועד לעבודה בעניני העולם (נרות).

ויש להוסיף בהשייכות דנרות (שמן) וקטורת לחודש אדר - "שמן וקטורת ישמח לב"¹¹⁷, ו"משנכנס אדר מרבין בשמחה"¹¹⁸.

וכל זה מודגש יותר בקביעות שנה זו - שיום השבת פרשת תצוה חל ביום י"א אדר, וערב שבת ("מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"¹¹⁹) ביום י"ד אדר:

יום השבת קשור עם בחי היחידה

112) רמב"ם הל' שקלים פ"א ה"ט.

113) שם פ"ב ה"ד.

114) שם רפ"ד.

115) שם ספ"ד.

116) ומה לוקחים כח להחידוש הפרטי שבכל יום יהיו חדשים.

117) ראה לעיל הערה 3.

118) תענית כ"ט, סע"א.

119) ע"ז ג, סע"א.

ב) באדר דשנת העיבור יש ששים יום - שרומז על הענין דביטול בששים, היינו, נתינת כח לביטול כל ענינים בלתי-רצויים⁴⁴ והפיכתם לטוב, ועד שראויים לאכילתם של ישראל להיות דם ובשר כבשרם, כמשל, "דברים חריפים או חמוצים רק שהם מתובלים ומתוקנים היטב עד שנעשו מעדנים להשיב הנפש"⁴⁵.

ג) ועוד ועיקר: על ידו נעשית השלימות דכל חדשי הלבנה שמשותווים לשנת החמה - שרומז על קיום היעוד⁴⁶ "והי' אור הלבנה כאור החמה וגו' שבעתים כאור שבעת הימים", לעתיד לבוא, כש"עתידים להתחדש כמותה".

וכל זה מודגש יותר בקביעות שנה זו שר"ח אדר ראשון חל ביום שלישי וביום רביעי:

יום שלישי שהוכפל בו כי טוב⁴⁷ - "כפליים לתושי", ומתקן גם הענין הבלתי-רצוי דיום שני (שנבראת בו מחלוקת⁴⁸), "אחד לגמר מלאכת השני ואחד לגמר מלאכת היום"⁴⁹.

ויום רביעי - שבו נתלו "שני המאורות הגדולים"⁴⁹, שרומז, "שיהי' אור הלבנה כאור החמה כאור שבעת ימי בראשית, כמו שהיתה קודם מיעוטה שנאמר ויעש אלקים את שני המאורות הגדולים"⁴².

ועוד ועיקר - צירוף ב' הימים דר"ח

44) ומרומז ב(כפלים לתושי" - ש"תושי" קאי על התשת כח הסט"א כו' (תו"א יתרו סו, ב. ובכ"מ).

45) תניא פכ"ז.

46) ישע"ל, ל, כו.

47) פרש"י בראשית א, ז (מב"ר פ"ד, ו).

48) ב"ר שם.

49) בראשית א, טו. פרש"י שם, יד.

ישראל בחודש אדר (בגלל לידת משה) ניכרת גם בכך שחודש אדר הוא חודש העיבור⁴⁶, חודש כפול (ב' חדשים, ששים יום), ועל ידו דוקא נשלם החסרון דשנת הלבנה לגבי שנת החמה⁴⁷, ועד לאופן של שלימות ותמימות ("שנה תמימה"⁴⁸) יותר משנת החמה⁴⁹ - כי, מכל, "חדשי השנה (ש)הם חדשי הלבנה"⁴⁰ השייכים לישראל ש"דומין ללבנה ומונין ללבנה"⁴¹ ו"עתידים להתחדש כמותה"⁴² (משא"כ אה"ע שדומין ומונין לחמה⁴¹), גדלה מעלתו של חודש אדר ("בריא ותקיף מזול"י) שבו גובר מזלם של ישראל.

וכמה פרטים בזה:

א) אדר דשנת העיבור כולל שני חדשים - שהחידוש דמולד הלבנה, שרומז על החידוש דישראל, הוא באופן ד"כפלים (לתושי)"⁴³.

(מזל דגים) ישנה אפשרות לכאן ולכאן (פעמים נבלעין ופעמים בולעין), אלא, שלידת משה (הוא ישראל) באדר פועלת שהמולד דאדר עוזר להתגברות מזלם של ישראל ("עכשו אותו האיש נבלע מן הבולעין").

36) ועפ"ז יומתק שלידת משה היתה באדר ראשון, בשנה מעוברת (כנ"ל הערה 3).

37) ש"יתירה שנת החמה על שנת הלבנה קרוב מאחד עשר יום" (רמב"ם הל' קידוה"ח פ"א ה"ב. וראה שם פ"ו ה"ד. פ"י ה"א).

38) ערכין לא, א - במשנה. רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ב ה"ה.

39) שהרי, בשנת החמה ישנם ש"ס ימים, ובשנת העיבור (שלימה) שחשון וכסלו מלאים ישנם שפ"ה ימים - יתרון של עשרים יום, שנוסף על מילוי החסרון דייא יום, יש בו גם "מקדמה" לשנה הבאה (ראה מפרשי הרמב"ם הל' קידוה"ח שם).

40) רמב"ם ריש הל' קידוה"ח.

41) ראה סוכה כ"ט, א. ב"ר פ"ו, ג. אה"ת

בראשית ד, סע"ב ואילך. ועוד.

42) נוסח קידוש לבנה (סנהדרין מב, א).

43) ל' הכתוב - איוב יא, ו. וראה שמו"ר

רפמ"ו.

אדר ראשון, שלישי ורביעי, ג' וד': הצירוף דג' (שלישי) וד' (רביעי) הוא „גד”⁵⁰, שפירושו „מזל טוב”⁵¹, שבו מודגש עוד יותר הענין ד„בריא ותקיף מזלי”⁵². וענין זה קשור עם לידת משה בשבעה באדר – כמרומז בצירוף המספרים ג' וד' יחדיו שעולים שבעה⁵³, היינו, שלידת משה בשבעה באדר פועלת התגברות המזל „בריא ותקיף מזלי”⁵⁴ בכל חודש אדר, שנכלל בב' הימים דראש חודש, ג' וד', „גד” „מזל טוב” (בריא ותקיף).

ה. ויש לבאר תוכן הענין דהתגברות מזלם של ישראל (מצד לידת משה) בחודש אדר – בעומק יותר:

„מזל” דישאל – קאי על שרש הנשמה למעלה, כידוע⁵⁵ שירידת הנשמה למטה להתלבש בגוף היא הארה מהנשמה בלבד, אבל עיקר הנשמה ומקורה נשאר למעלה, ונקראת „מזל” („אדם דאית לי מזלא”⁵⁴ ו„הכל תלוי במזל”⁵⁵), מלשון „נוזל”, שהוא המקור להיות נוזל ממנו ההשפעה ורוח חיים.

וזה שאמרו חז”ל⁵⁶, „אין מזל לישראל” – קאי על מזלות השרים וכווכבים אשר חלק לכל העמים⁵⁷, שישאל הם למעלה ממזלות אלו, אבל גם לישראל יש מזל, ואדרבה, המזל דישאל הוא נעלה יותר באי-ערוך משאר המזלות, כי המזל

שלהם הוא מבחי „אין” (ע”ד מ”ש⁵⁸ „והחכמה מאין תמצא”), אין שאינו מושג (ולכן יש בהם ענין המס”נ שלמעלה מהשכל).

וענין זה מודגש בלידת משה (בחדש אדר) שהיא גם הלידה דישאל („משה הוא ישראל”) – כי, לידה קשורה עם עצם המציאות שלמעלה משם (שהרי בעת הלידה אינו נקרא בשם)⁵⁹, ורומז על עצם הנשמה שלמעלה מ„חמשה שמות (ש)נקראו לה”⁶⁰ (למעלה אפילו מ„יחידה” שגם היא „שם” לעצם הנשמה⁶¹), וזהו תוכן הענין דהתגברות מזלם של ישראל, עצם הנשמה, בחינת „אין” (בחדש אדר).

ועפ”ז יש לבאר הקשר והשייכות דלידת משה לפורים (שהמן לא הי’ יודע שבשבעה באדר נולד משה) – כי, „אנו רואים שכל הימים שהיו בני בסכנה מפני גזירת המן . . . היו כולם בבחי’ מס”נ ממש”⁶² . . . כי בכל שעה ושעה היו מוכנים למסור נפשם להריגה ולא לעבור דת ח”ו”, „מסירת נפש על קדוש השם, שהרי אם רצו להמיר דתם לא הי’ המן עושה להם כלום, שלא גזר אלא על היהודים, אלא שהם מסרו עצמן למות כל השנה כולה, ולא עלה להם מחשבת חוץ ח”ו”⁶³, והכח לזה הוא ע”י התגלות עצם הנשמה, שזהו תוכן הענין דלידת משה (בחדש

בכל יום „לא רצו לשנות הסדר ההוא” שסידר אביי אליבא דאבא שאול ש„הטבת שתי נרות קודמת לקטורת” – כי, במצב של העלם והסתר דומן הגלות לא שייך¹⁰⁶ (כ”כ) שבחינת היחידה תומשך ותתגלה¹⁰⁷ בעבודה בכחות פנימיים ועד להמשכה והגילוי בעולם שמרומז בהקדמת הקטורת להטבת שתי נרות (שהרי לדעת אבא שאול הקטורת אינה הקדמה להטבת שתי נרות, אלא עבודה בפ”ע).

אבל בנוגע לאמירת סדר העבודה ביוהכ”פ – כיון שביוהכ”פ נמצאים בני”ג (גם בזמן הגלות) בדגא נעלית¹⁰⁸, ועד שכאו”א מישראל הוא בדוגמת הכה”ג שנכנס לפני ולפנים¹⁰⁹, אומרים⁹⁹, „לפנים יכנס להטיב חמש נרות ולהקטיר קטורת הבוקר ולהטיב את שתי הנרות הנשארות”, כההלכה כדעת חכמים

(ב) ועיקר: בסדר עבודת יוהכ”פ אומרים⁹⁹, „לפנים יכנס להטיב חמש נרות ולהקטיר קטורת הבוקר ולהטיב את שתי הנרות הנשארות” – כדעת חכמים שהלכה כמותם, ולא כאביי שסדר הסדר כאבא שאול¹⁰⁰. וממה נפשך: אם בסדר עבודת יוהכ”פ שינו מדברי אביי שפסק כאבא שאול, למה לא שינו בסדר המערכה שבכל יום?

ויש לומר הביאור בזה – בפנימיות הענינים:

„(מצאו) העולם”, מלשון העלם (והסתרה)¹⁰¹, מורה על מעמד ומצב הגלות, „בנים שגלו מעל שולחן אביהם”¹⁰², שאז הם במעמד ומצב ד„יתום”, כמרומז בשמו של „אביי”, ר”ת „אשר”¹⁰³ בך ירוחם יתום¹⁰⁴, כיון שאביהם נמצא במקום אחר (כביכול), כמרומז בשמו של „אבא שאול”, שצריכים „להשאיל” (כביכול) את האבא ממקום אחר.

ולכן, בנוגע לאמירת¹⁰⁵ סדר המערכה

99) בפיוט „תכנת כל אלה”.

100) ראה גם שער הכולל פ”ג אות כ (ובהערתי שם*). וראה לקמן הערה (110).

101) לקו”ת שלה לו, ד. ובכ”מ.

102) ברכות ג, סע”א.

103) הושע יד, ד.

104) דכיון שקודם שנולד מת אביו, ואחר שנולד מתה אמו, אמרו עליו „אשר בך ירוחם יתום”, ועש”ז נקרא „אביי” (אף ששמו נחמני) – סה”ד בערכו.

105) אמירה בזמן הגלות באופן ד„ונשלמה פרים שפתינו”, משא”כ בנוגע לעבודה בפועל בזמן שביהמ”ק קיים, שעל זה קאי פסק הרמב”ם והס”ג שהלכה כחכמים.

* בשער הכולל הנדפס בסידור תורה אור קה”ת תשמ”ו (רנו, א), ובשער הכולל (הוצאת קה”ת תנשי”א) ע”ט. המו”ל.

106) ועפ”ז יומתק שרוב הביאורים בדרושי חסידות (שבהערה 12) הם כדעת אבא שאול, אף שהלכה כחכמים (כמודגש וכמ”פ באוה”ת שם, ואעפ”כ, לא נתבאר תוכן הענין דההפסק בקטורת בין הטבת חמש לשתיים בעבודת האדם).

וראה אוה”ת פרשתנו (ע’ א’תשסב – מגובתיים): „ה, נרות בחי’ אירוסין . . . אח”כ קטורת פנימי” הלב נשואה, וכמ”כ המשכה ב’ נרות (שלאח”ז) יחד יסוד ומל’ זהו נישואין” – שענין זה שייך (בעיקר) לעתיד לבוא, „לימות המשיח יהיו נישואין” (שמו”ר ספ”ט).

107) אבל בחי’ היחידה (קטורת) כפי שהיא בפ”ע, שהו”ע המס”נ – מודגש בזמן הגלות יותר מאשר בזמן הבית. ויש לומר, שענין זה מרומז בסדר דאביי אליבא דאבא שאול (בזמן הגלות) – שהקטורת אינה הקדמה להטבת שתי נרות (המשכת היחידה בדרגת הגילויים), אלא היא עבודה בפ”ע, מ”ס”נ בטהרתה.

108) ראה שו”ע אדה”ו או”ח תר”י ס”ט. סתרי”ט ס”ט.

109) שלכן אומר כאו”א מישראל כל סדר עבודת הכה”ג, כולל כל תפלתו של הכה”ג, ומסיים: „כמו ששמעת תפלת כה”ג . . . כמו כן מפינו תשמע”.

50) וגם „דג” – מזלו של חודש אדר (מזל דגים).

51) ויצא ל, יא ובפרש”י.

52) וי”ל שרומז על „שבנתיים כאור שבעת הימים”.

53) לקו”ת ר”פ האינו. ובכ”מ.

54) שבת נג, ב. וש”נ.

55) חז”ג קלד, רע”א. קפט, ריש ע”ב.

56) שבת קנו, א.

57) כלשון הכתוב – ואתחנן ד, יט.

ותכלית הביטול דעמידה לפני המלך שבתפלת העמידה⁹⁰.

וענין זה נמשך ומתגלה גם לאחר גמר העבודה דק"ש ותפלה, במשך כל היום כולו - שגם בשעה שעוסק בעניני העולם, "הנהג בהם מנהג דרך ארץ"⁹¹, שאז צריך להרהר ולדבר בעניני העסק באופן ד"מ, משאו ומתנו באמונה⁹², ובהכרח שיסית דעתו ומחשבתו מהדביקות שבשעת ק"ש ותפלה⁹³ [וע"ד מ"ש רבינו הזקן בספר התניא⁹⁴ שאף ש"יחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד", מ"מ, "למטה הוא תחת הזמן ובאותה שעה לבדה שעוסק בה בתורה או במצוה, כי אח"כ אם עוסק בדבר אחר נפרד מהיחוד העליון למטה⁹⁵], מ"מ, ניכרת אצלו נקודת היהדות שמצד עצם

90 להעיר מהשייכות התפלה לקטורת - כמ"ש (תהלים קמ"א, ב), תכון תפילתי קטורת לפניך" (וראה ח"א שבעה ערה 3).

91 ברכות לה, ב.

92 יומא פו, א.

93 ויתירה מזה: גם כשעוסק בלימוד התורה, ש"עסק התורה... הוא ג"כ ענין מסירת נפש ממש כמו בצאתה מן הגוף... שאינה מהרהרת בעניני העולם" (תניא ספמ"א), הרי, ההתבוננות דמס"נ היא רק הכנה בהתחלת הלימוד ולכלל היותר בכל שעה (שם), אבל בעת הלימוד עצמו צ"ל דעתו ומחשבתו מונחת בפרטי הענינים שלומד בתורה כפי שנתלבשה בעניני העולם, "המחליף פרה בחמור", וכיו"ב. ועד"ו כשעוסק בקיום המצוות, ובפרט במצות דקה וגמ"ח (כללות כל המצוות), שדעתו ומחשבתו צ"ל מונחים בהשתדלות בטובתו של חבירו בענינים גשמיים, וכיו"ב.

94 פ"כ"ה (לב, א).

95 ושם: "והיינו כשעוסק בדברים בטלים לגמרי שאין בהם צורך כלל לעבודת ה', משא"כ בנוד"ד, שהתעסקות בעניני העולם היא, לשם שמים". אבל, גם כשעוסק בעניני העולם, לשם שמים, ואפילו באופן ש"בכל דרכיך דעהו", בהכרח שיסית דעתו מהדביקות שבשעת ק"ש ותפלה.

הנשמה, ההתקשרות וההתחברות עם הקב"ה בתכלית היחוד, "בחד קטירא אתקטרנא", שבכל מעמד ומצב (מערב עד בוקר) ה"ה בקיום ותוקף נצחי ("חוקת עולם").

ט. ויש להוסיף ולבאר הטעם שאומרים בכל יום, "אבי" הוה מסדר סדר המערכה משמא דגמרא ואליבא דאבא שאול... הטבת חמש נרות קודמת לדם התמיד, ודם התמיד קודם להטבת שתי נרות, והטבת שתי נרות קודמת לקטורת - אף שהלכה כחכמים שהקטורת היא בין הטבת חמש נרות להטבת שתי נרות:

הבי"ט כותב ש"אע"פ שהרמב"ם... פסק כרבנן דפליגי אבא שאול ואמרי קטורת מפסיק בין הטבת חמש להטבת שתיים ושחיטת התמיד וזריקתו קודם להטבת חמש, וכן נראה דעת הסמ"ג... ולפ"ז ה' ראוי לסדר כך... דם התמיד קודם להטבת חמש נרות והטבת חמש נרות קודם לקטורת וקטורת קודם להטבת שתי נרות... מאחר שמצאו העולם שאביי סדר הסדר אליבא דאבא שאול, משמע דס"ל דהכי הלכתא, ולכן לא רצו לשנות הסדר ההוא⁹⁶.

ולכאורה צריך להבין:

א) הרי גם הרמב"ם והסמ"ג ידעו שאביי סדר הסדר אליבא דאבא שאול שמוה משמע דס"ל דהכי הלכתא, ואעפ"כ פסקו שהלכה כחכמים, ומה חידוש, נמצאו העולם שאביי סדר כאבא שאול, שלכן "לא רצו לשנות הסדר ההוא", ושינו פסק הרמב"ם והסמ"ג שהלכה כחכמים?

96 יומא לג, א.

97 א"ח סמ"ח ד"ה ויש נוהגין.

98 ובספר האשכול: "תקנו לאמרו מפני שכולל כל העבודות שהיו במקדש ופרשיותיהן".

אדר⁹⁴, גילוי (לידה גם מלשון גילוי) העצם דישראל.

ויש לומר, שענין זה מרומז גם בלשון חז"ל ש"אדר בריא ותקיף מזלי" - שהמזל הוא באופן של חזק ותוקף (ע"ד "וגבר ישראל"):

כיון שבאדר מתגבר מזלם של ישראל, בחינת "אין", עצם הנשמה - אזי מתגלה החזק והתוקף ("ברי"א ותקיף") דעצם הנשמה ("מזלי"), נקודת היהדות שבכא"א מישראל, שיש בו החזק והתוקף למסור נפשו על קדושת שמו ית'.

ולהוסיף, שענין זה מרומז גם בשמו של החודש - "אדר" - שפירושו תוקף וגבורה⁹⁶, כמארז"ל⁹⁷, "הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהם אדר, שנאמר⁹⁸ אדר במרום ה'", "כלומר שאדר לשון קיום וחזק ולכן נקרא אדר"⁹⁹, היינו, שבחודש זה מודגש החזק והתוקף דישראל,

64 ולכן נפל הגורל על חודש אדר, ו"על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור" (אסתר ט, ו), "הפור הוא הגורל" (שם ג, ז, ט, כד) - ש"גורל" רומז על עצם הנשמה, שהתקשרותה עם הקב"ה היא באופן שלמעלה מטעם ודעת, מסירת נפש, שהיתה בגלוי בימי הפורים (ראה תו"א שם קכ"א, א, קכ"ג, ג ואילך. ובכ"מ).

65 וי"ל ע"ד הרמז - ש"בריא" הוא בר י"א: י"א - רומז על העצם דישראל שקשור עם בחי "אחד עשר" (י"א), "אנת הוא חד ולא בחושבן", "אחד" שלמעלה מעשר ספירות, מצד בחינת ה"יחידה", עצם הנשמה שלמעלה מעשר כחות, ו"בר" י"א - פירושו (כמו "בן חורין") שמציאותו היא המציאות ד"א. ועוד י"ל, ש"בר" הוא מלשון גילוי (ראה חולין מג, ב. כש"ט הוספות ס"ד ואילך. וש"נ), היינו, שבחי"ה היא בגילוי.

66 לקוטי לוי"צ על פסוקים ומחז"ל ריש ע' צט.

צט.

67 ביצה טו, סע"ב.

68 תהלים צג, ד.

69 פרש"י ביצה שם.

ועפ"ז יש לבאר הפירוש (ע"ד הרמז) בדברי המדרש, "אדר אין לו זכות ומזל אין לו זכות" - שלאחרי הידיעה ש"באדר... נולד משה", שמצד זה גובר מזלם של ישראל בחודש אדר, אזי מתגלה שבחינת "אין" (ה"מזל לישראל") הוא הזכות של אדר ומזלו⁷⁴.

ו. ויש להוסיף ולבאר השייכות דלידת משה לשבעה באדר דוקא:

שבעה באדר מורה על השלימות דחודש אדר - שבעה ימים רצופים שכוללים כל שבעת ימי השבוע, שבעת ימי בראשית, ימי הבנין (כללות העולם)⁷⁶, כפי שהם בחודש אדר, שבזה מרומז שהמעלה והשלימות דחודש אדר

70 מנחות נג, סע"א.

71 וי"ל ע"ד הרמז - ש"אדר" אותיות י"א דר, שבחי"ה י"א (יחידה) היא באופן של דירה (בגלוי ובהתייבות). וראה לקמן הערה 86.

72 תהלים טז, ג.

73 חד"א ג מהרש"א מנחות שם.

74 רשימות הצ"צ לתהלים (יהל אור) ס"ע ש"א.

75 ועפ"ז יש לבאר הטעם שלא הוכרז הזכות דמזל דגים, כמ"ש "וידגו לרוב בקרב הארץ", "מה הדגים שבים מים מכסין עליהם ואין עין הרע שולטת בהם וכו'" - כיון שדגים קאי על העצם דישראל* שלמעלה מגדר של זכות, בחינת "אין".

76 ראה שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט.

* משא"כ בשאר החדשים - "זכות יוסף", זכות פרץ ורח"ו, "זכות דניאל" וכו"ב - מודגשת הזכות המיוחדת של צדיקים אלו, ולא העצם דישראל שהוא בכל ישראל בשוה.

(„אדיר במרום ה'") נמשכת וחודרת ומתגלה בגדרי העולם.

ומרומו בשמו של החודש – „אדר” – א' דר, שרומו על המשכת וגילוי האל"ף (אלופו של עולם) בעולם להיות לו ית' דירה בתחתונים⁷⁷, ובהדגשה יתירה בשבעה באדר – שרומו על עשיית הדירה (דר) לאלופו של עולם (א') בשבעת ימי הבנין.

וענין זה מודגש גם בלידת משה (בשבעה באדר) – כמארוז⁷⁸ ש, בשעה שנולד משה נתמלא הבית כולו אור⁷⁹, היינו, שלידת משה פעלה אור (גילוי אלקות) בכל הבית (גדרי העולם).

ומודגש עוד יותר בעבודתו ופעולתו במשך ימי חייו (שנכללים בלידתו בשבעה באדר) – שעל ידי פעולתו בהקמת המשכן נעשה עיקר ושלמות המשכת וגילוי אלקות בעולם, כדאיתא במדרש⁸⁰, „כשהגיע ר"ח ניסן וצוה הקב"ה להקים את המשכן, שלח להם ע"י משה מה אתם יראים (ש,ה) ישראל אומרים הרי עשינו המשכן מתי תבוא השכינה ותשרה בתוך מעשה ידינו⁸¹”, כבר באתי לגני אחותי כלה⁸², א"ר ישמעאל ב"ר יוסי⁸³ לגן אין כתיב כאן אלא לגני, לגנוני, למקום שהוא עיקרי מתחילה, וכי עיקר שכינה אינה בתחתונים היתה (בתמי) . . . כיון שחטא אדם נסתלקה

השכינה לרקיע הראשון וכו' חטאו מצריים נסתלקה לרקיע השביעי, וכנגדן עמדו שבעה צדיקים והורידו את השכינה מן העליונים לתחתונים . . . אברהם הורידה מן השביעי לששי וכו' משה (שהוא השביעי, וכל⁸² השביעיין חביבין⁸³) הורידה מן העליונים לתחתונים (עמד משה והורידה לארץ).“

ולהוסיף, שהתחלת הקמת המשכן (בשבעת ימי המילואים שהי' משה מקים את המשכן ומפרקו⁸⁴) היתה בשבעת הימים האחרונים („הכל הולך אחר החיתום⁸⁵) דחודש אדר (מכ"ג באדר עד לסיומו של חודש אדר)⁸⁴.

ויש לומר, שבהתחלת חודש אדר מודגש יותר התוקף („אדיר“) דהאל"ף (ראש והתחלת תיבת „אדר“) שלמעלה מהעולם („אדיר⁸⁶ במרום ה'“, ובהמשך החודש (ובעיקר בשבעה באדר שבו נולד משה) ועאכו"כ קרוב לסיומו (בשבוע) האחרון שבו התחיל משה בהקמת המשכן) מודגשת יותר (הכוונה והתכלית (דהמשכה וההתגלות בעולם (א' דר, המשך וסיום תיבת „אדר“) ע"י המשכן.

אבל, גם בסיומו של חודש אדר שבו התחילה הקמת המשכן, „העמידו משה למשכן ושמש בו ופרקו בכל יום“ (במשך שבעת ימי המילואים), ו„לא שרתה בו שכינה⁸⁷“, היינו, שעדיין לא היתה ההמשכה וההתגלות בעולם למטה, אלא

(82) ויק"ר פכ"ט, יא.

(83) רד"ה באתי לגני תש"י.

(84) ספרי נשא ז, א. במדב"ר פ"ב, טו. ועוד.

(85) ברכות יב, א.

(86) ומרומו גם ב„אדיר“, י"א (דר) – בחינת

אחד עשר, „אנת הוא חד ולא בחושבן“, שלמעלה מעשר ספירות שמהם נשתלשלו עשרה מאמרות שבהם נברא העולם.

(87) פרש"י שמיני ט, כג.

(„בכל יום יהיו בעיניך חדשים⁸⁰“, שנקודתם ותוכנם „לשכני (לשכון אני) בתוכם“, ומתחיל מהחידוש בעבודת הקטורת⁸¹ (בהתחלת היום, „בבוקר בבוקר⁸²“, שהיא עיקר ושלמות ד„לשכני בתוכם“, מצד בחי' היחידה.

וענין זה מודגש באמירת פרשת הקטורת בכל יום:

נוסף על אמירת הפסוקים שבהם מדובר אודות עבודת הקטורת ביום זה („והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבוקר בבוקר . . . (ו)בין הערביים יקטירנה“), מקדימים ואומרים גם הפסוקים שבהם מדובר אודות הכנת הקטורת („קח לך סמים וגו“), ולאח"ז מוסיפים גם פרטי הענינים דהכנת הקטורת שנתבארו בברייתא דפטום הקטורת – אע"פ שהמדובר אודות הכנת כל כמות הקטורת הדרושה לכל השנה (שהיו מכינים בבת אחת ולא בכל יום בפ"ע)⁸³, כמ"ש בברייתא „שלוש מאות וששים ושמונה מנים היו בה, שלש מאות וששים וחמשה כמניין ימות החמה⁸⁴ . . .“

(80) שם ס"א ס"ב.

(81) להעיר מהענין ד„חדשים לקטורת“ (יומא כו, א. רמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"ד ה"ז).

(82) ראה פסחים נט, א (ובפרש"י): „אין לך דבר (באשים) שקודם לתמיד של שחר אלא קטורת בלבד, שנאמר בה בבוקר בבוקר“ (וראה אה"ת פרשתנו ע' איתסג. חנוכה רפ, ב).

(83) „הקטורת נעשית בכל שנה ושנה“ (רמב"ם הל' כלי המקדש רפ"ב), מפני שצריך להביאה מתרומה חדשה (הל' שקלים פ"ד הי"ב). ו„פעמיים בשנה היו מחזירין אותו למכתשת, בימות החמה היו מפורים אותה כדי שלא תתעפש, ובימות הגשמים צוברין אותה כדי שלא יפוג ריחה“ (הל' כלי המקדש שם ה"ז).

(84) ולא היו עושין כנגד ימות הלבנה, לפי שהי' חסר בשנה מעוברת (פי' הרא"ש – הובא בשמ"ק כריתות שם). וראה הערה הבאה.

יתרים שמהם מכניס כה"ג כו"ס⁸⁵. ויש לומר, שבוה מרומו שנוסף על עבודת הקטורת השייכת ליום זה, צ"ל בכל יום כללות הענין דעשיית הקטורת – שמתחדש כללות הקישור והחיבור דעצם הנשמה, בחי' היחידה, עם הקב"ה, שעל ידה נעשה עיקר ושלמות הענין ד"לשכני בתוכם“.

ה. ועוד ועיקר – שעבודת הקטורת היא „בהטיבו את הנרות גו' ובהעלות אהרן את הנרות“, היינו, שהתחדשות שבעשיית הקטורת (הקישור והחיבור דעצם הנשמה עם הקב"ה) נמשכת ומתגלה ומאירה בכל עניני עבודת היום, וגם כשעוסק בעניני העולם⁸⁶ („כל מעשיך יהיו לשם שמים⁸⁷“, ובכל דרכיך דעהו⁸⁸):

התחדשות הקישור והחיבור דעצם הנשמה עם הקב"ה בכל יום נעשה בשעת ק"ש ותפלה, שהו"ע המס"נ באחד⁸⁹,

(85) „והשאר הוא מותר הקטורת“ (הל' שקלים וכלי המקדש שם). וגם י"א המנים שנשאר בשנה פשוטה שאינה אלא שני"ד ימים הם בכלל מותר הקטורת (רע"ב לשקלים פ"ד מ"ה).

(86) להעיר שהטעם ד„חדשים לקטורת“ (כנ"ל הערה 81) הוא „מפני שמעשרת“ (יומא שם), דיש לומר, שבוה מרומו הקשר והשייכות לעניני העולם (עשירות כפשוטה).

(87) אבות פ"ב מ"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.

(88) משלי ג, ו. וראה רמב"ם שם. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.

(89) ראה אה"ת פרשתנו (ס"ע איתססד ואילך. חנוכה רפ"ב, ב) השייכות דק"ש לקטורת (כמודגש בזמן ק"ש עד סוף ג' שעות, כמו הקטורת בבוקר בבוקר, בג' שעות, קודם הקרבת התמיד שזמנו בד' שעות) – שק"ש הוא בחי' ריח, לריח שמינין, לריח בגימטריא ריח היינו ריח תיבין דק"ש (ולכן הבין הנוקא בריחא דלבושייהו שלא קראו ק"ש).

שלהיותה לאחרי הקטורת, מודגש בה ביותר המשכת וההתגלות דרגת הקטורת (שלמעלה מדרגת הקרבנות שכללותם קרבן התמיד, כדעת אבא שאול שמפסיקין בדם התמיד), שגם דרגא זו תומשך ותתגלה בעבודה דכחות הגלויים ועד גם בעולם⁷⁵.

ויומתק יותר ע"פ מ"ש הרמב"ם⁷⁶ שלאחרי הטבת חמש נרות, נכנס מי שזכה בקטורת) ומקטיר, ואח"כ נכנס זה שזכה בדישון המנורה ומטיב שתי הנרות ויוצא זה שהקטיר עם מדשן המנורה – שמוסיף על לשון המשנה⁷⁷, „באו ועמדו כו", ומדגיש שלאחרי שהכהן המקטיר מסיים עבודתו, אינו יוצא מיד, אלא נשאר בפנים עד שנכנס הכהן להטיב שתי הנרות, ורק לאחרי גמר הטבת הנרות יוצאים שניהם יחדיו – דיש לומר, שבוה מרומז שבהטבת שתי הנרות ישנו גם הסיוע של הכהן המקטיר הקטורת, כדי שע"י הנרות תומשך ותתגלה גם דרגת ההתקשרות וההתחברות שע"י הקטורת.

ו. עפ"ז יש לבאר גם הטעם שהתחלת פרשת תצוה היא בפרשת הנרות:

לשמן) – שע"י הקרבת הקטורת באמצע הטבת הנרות נעשה העילוי והקירוב (קרבן) דנפועלת הטבת הנרות. (שמן) להמשכת וגילוי דרגת הקטורת.

ז. וביאור הענין בעבודת האדם בכל יום:
כיון שבכל יום נעשה האדם, כרי' חדשה⁷⁹, צ"ל חידוש בכל עניני עבודתו

76) ה' תמידין ומוספין פ"ו ה"ד.

77) תמיד פ"ז מ"ב.

* וראה אה"ת פרשתנו ס"ע איתשטב (מגוכתי"ק) שג"ר ו' ז' מחבר שמים עם ארץ.

נתבאר לעיל (ס"ג) ש,תצוה" רומז על הצוותא וחיבור עם הקב"ה, שעיקרה ושלמותה במזבח הקטורת שבסיום וחותם הפרשה.

וכשם שבפרשת הקטורת שבסיום וחותם הפרשה מודגש שהדרגא דקטורת (קישור וחיבור) נמשכת ומתגלה בעולם ע"י הנרות, כך מודגש גם (ובעיקר) בהתחלת הפרשה שהדרגא ד,תצוה" (צוותא וחיבור, כמו „קטורת") נמשכת ומתגלה ומאירה ע"י הנרות – שהתחלת פרשת תצוה היא בפרשת הנרות⁸¹; „ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך גו' להעלות נר תמיד", „באוהל מועד מחוץ לפרכת אשר על העדות וגו'" – המשכת וגילוי הדרגא ד"תצוה".

בסגנון אחר קצת:

תוכנה של פרשת תצוה (רובה ככולה) הוא ע"ד כהונת אהרן ובניו לעבודה במשכן, שע"ז, ונקדש (המשכן) בכבודי" (שתשרה) שכינתי בו). ולכן, פתיחת הפרשה היא בעבודה העיקרית דאהרן ובניו שעל ידה נעשית השראת השכינה בגילוי – פרשת הנרות; וסיומה וחותמה בשלימות השראת השכינה שע"י עבודת הקטורת (והמשכה והתגלותה ע"י הנרות) – בפרשת מזבח הקטורת (שבסיומה וחותמה נזכר גם ע"ד הטבת והעלאת הנרות).

ז. וביאור הענין בעבודת האדם בכל יום:

כיון שבכל יום נעשה האדם, כרי' חדשה⁷⁹, צ"ל חידוש בכל עניני עבודתו

78) לא רק הזכרת הנרות (כבדרך אגב) בפרשת מזבח הקטורת (בשייכות לזמן עבודת הקטורת), כבסיום הפרשה.

79) שו"ע אדה"ו או"ח רס"ד, ורס"ו. וראה שם סמ"ו ס"ו.

ז. ועד"ז בנוגע להתגברות המזל דישראל בחודש אדר, „אדר בריא מזלי" – שקשור עם (לידת משה ב)שבועה באדר:

התגברות מזלם של ישראל בחודש אדר, „מזלי בריא", היא, לא רק בנוגע לשרוש הנשמה למעלה, בחינת ה„מזל", אלא גם ובעיקר בנוגע להמשכה וגילוי בהארת הנשמה שירדה למטה ונתלכשה בגוף, כמודגש גם בכך ש„מזל" הוא מלשון נוזל, שהוא המקור להיות נוזל ממנו ההשפעה ורוח חיים למטה (כנ"ל ס"ה), ובמילא, התגברות המזל בחודש אדר פועלת להתגברות דבני" בהיותם למטה, נשמות בגופים, וגם בהתעסקותם בעניני העולם, כמודגש בענינו של שבעה באדר, שרומז על עשיית הדירה (דר) לאלופו של עולם (א') בשבעת ימי הבנין.

כלומר: אע"פ ש„מזל" קאי על עצם הנשמה, „אין" שאינו מושג, שהו"ע החוזק והתוקף (בריא ותקיף מזלי") דמס"ב שלמעלה מהשכל, מ"מ, אין זה באופן של יציאה מהעולם (מס"ב כפשוטה), אלא אדרבה, שהחוזק והתוקף דמס"ב נמשך ומתגלה בכל עניני העבודה בעולם לעשות לו ית' דירה בתחתונים – כמפורש בגמרא⁸², „מאן דאית לי דינא בהדי נכרי . . לימצי נפשי באדר דבריא מזלי", שהפעולה להתגברות המזל („בריא מזלי") היא (לא רק ביחס לעניני הנשמה, עניני התורה ומצוותי, אלא גם) בנוגע לעניני העולם, ועד למעמד ומצב ד,אית לי דינא בהדי נכרי⁸⁵.

95) ולהעיר, שבהשגחה פרטית הגיעה ידיעה בערב ש"ק זה ע"ד יהודי שזכה ב,דינא בהדי נכרי". ואף שמדובר במאורע של איש פרטי, מ"מ, מצד הציווי „ואהבת לרעך כמוך" (וכמודגש בסידורו של רבינו הוקן; „גכון לומר קודם

באופן ד,אדיר במרום ה", כיון שההמשכה והגילוי היא עדיין למעלה מהעולם⁸⁸.

ועיקר ההמשכה וההתגלות בעולם למטה ע"י הקמת המשכן באופן של קביעות והשראת השכינה בו – היתה בר"ח ניסן (יום השמיני⁸⁹ למילואים)⁹⁰, והמשכו בחנוכת המשכן ע"י י"ב נשיאי ישראל במשך י"ב הימים מר"ח ניסן עד י"ב בו („נשיא אחד ליום"⁹⁰), שבוה מודגשת יותר המשכת וגילוי אלקות בגדרי העולם – י"ב צירופי שם הוי' (מלשון מהוה) שעל ידם נעשית התהוות הזמן, י"ב חדשי השנה, והתהוות המקום, י"ב גבולי אלכסון⁹¹, היינו, שגם בגדרי העולם (י"ב) נמשכת ומתגלה דרגת האלקות שלמעלה מהעולם⁹², שזהו ענינו של חודש ניסן, מלשון „נס⁹³, ועד ל„נסי נסים"⁹⁴.

88) ומודגש יותר בקביעות שנה זו, שו' אדר חל ביום השלישי בשבוע, ושלמותו ביום הש"ק שחל ב"א אדר – דיש לומר, שבוה מרומז שגם ההמשכה והגילוי בעולם (ז') היא עדיין למעלה מהעולם (י"א). וראה לקמן הערה 168 (באופן אחר).

89) ונקרא „יום השמיני" – להורות על המשכת וגילוי דרגת האלקות שלמעלה משבעת ימי ההיקף (שו"ת הרשב"א שם. כלי יקר ר"פ שמיני).

90) נשא ז, יא וראה לקמן שוה"ג להערה 168.

91) ראה אוה"ת בראשית ו, סע"ב ואילך. ועוד.

92) ויש לומר, שענין זה מודגש יותר בגמר חנוכת המשכן ב"ב ניסן, לאחרי אחד עשר בו – שגם הדרגא הכי נעלית דאחד עשר („אנת הוא חד ולא בחושבן") בניסן („נסי נסים") נמשכת ומתגלה בגדרי העולם (ביום הי"ב, י"ב חדשים וי"ב גבולי אלכסון).

93) ראה פס"ז ולק"ט בא יב, ב.

94) ראה ברכות נו, רע"א ובפרש"י וחדא"ג מהרש"א שם.

וכמודגש גם בימי הפורים - שהנס דפורים הוא שבטלה גזירת המן ולא היו צריכים למסור נפשם להריגה ח"ו כדי שלא לעבור על דת, ואדרבה: „ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם”⁹⁶, „כי נפל פחד היהודים עליהם”⁹⁷, ובמילא, היו יכולים להמשיך לעסוק בקיום התומ"צ מתוך רווחה - „אורה ושמחה וששון ויקר”⁹⁸ (הן כפשוטו, והן כדרשת חז"ל⁹⁹), „שמחה”¹⁰⁰ ומשתה ויום טוב¹⁰¹ - בכל קכ"ו מדינות המלך, ובמעמד ומצב ש„מרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש”¹⁰².

אבל אעפ"כ, נס פורים שבחודש אדר הוא באופן ש„אכתי עבדי אחשוורוש

התפלה הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך”¹⁰³, ה"ז שייך גם לכל בני"י, הן בנוגע להשתתפות בשמחתו, והן בנוגע להוספה* בהצלחת בני"י בעניני העולם בחודש אדר ד„בריא מזלי”¹⁰⁴, מתוך הרחבה ועשירות, באופן ד„ויגבה לבו בדרכי ה'” (דברי הימים ב' יו, ו. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 159 ואילך. וש"נ).

96 אסתר ט, א.

97 שם ה, יו.

98 שם טו.

99 מגילה טו, ב.

100 אסתר ט, יט.

101 ובענין זה מודגשת המעלה דפורים לגבי יום הכפורים („כפורים” כמו פורים (תקו"ז תכ"א - נו, ב) - ששניהם קשורים עם בחי הגורל, עצם הנשמה, מ"מ, יש מעלה יתירה בפורים שבחי הגורל נמשכת ומתגלה למטה בעניני הגוף, „שמחה ומשתה ויום טוב”¹⁰⁵, משא"כ ביום הכפורים שצ"ל „ועניתם את נפשותיכם” (אחרי טו, לא. וראה תו"א מג"א צה, סע"ד ואילך. ובכ"מ).

102 אסתר בסופו.

* ועי' מארז"ל (יומא פג, ב) „דייק בשמא” - שמו יוסף, לשון הוספה, ושייך לכל בני"י, שנקראים עי"ש יוסף (פרש"י תהלים פ, ב. ועוד).

אנן”¹⁰³, היינו, שגם לאחרי גאולת פורים נמצאים בני"י בגלות [ולא עוד אלא שלאח"ז ה"י חורבן בית שני ואריכות הגלות המר והקשה הזה, עם כל הגזירות ושמדות, רח"ל היל"ת, לא תקום פעמיים צרה”¹⁰⁴, שהיו במשך הדורות עד לדור אחרון זה, שרבבות מישאל מסרו נפשם על קדושת השם], שנמצאים במעמד ומצב שיש צורך בחזוק ותוקף דעצם הנשמה („בריא ותקיף מזלי”¹⁰⁵) למס"ג באחד - תנועה של עלי" למעלה מהעולם („אדיר במרום ה'”¹⁰⁶, א' ד„אדר”).

ועיקר ושלמות ההמשכה והגילוי למטה בעולם - ע"י בנין ביהמ"ק השלישי („מקדש אדניי כוננו ידך”¹⁰⁵) בגאולה השלישית („ביום השלישי יקימנו ונחי' לפניו”¹⁰⁶), בית נצח”¹⁰⁷, וגאולה נצחית שאין אחרי" גלות”¹⁰⁸ - שייך לחודש ניסן, „בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל, שנאמר”¹⁰⁹ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות”¹¹⁰, ובו „הוקם המשכן” (שכולל גם ביהמ"ק השלישי¹¹¹) ושרתה השכינה (כנ"ל ס"ו).

ה. ע"פ האמור לעיל יש לבאר הקשר והשייכות דשבעה באדר לפרשת תצוה - שענינו של שבעה באדר (לידת משה, „הוא ישראל”¹¹², והתגברות מזלם של

103 מגילה יד, א.

104 לשון הכתוב - נחום א, ט. וראה לקו"ש

חכ"ג ע' 306 הערה 55 ובשוה"ג שם. וש"נ.

105 בשלח טו, יז ובפרש"י.

106 הושע ו, ב ובפרש"י.

107 ראה זח"א כח, א.

108 מכילתא בשלח טו, א. ועוד.

109 מיכה ז, טו.

110 ר"ה יא, רע"א. שמו"ר פט"ו, יא.

111 ומודגש ביותר בהנצחיות דהמשכן (ראה סוטה ט, סע"א) - מעין ודוגמת הנצחיות דביהמ"ק השלישי.

. ויעש לבית חלוני שקופים אטומים⁷⁰, תנא שקופים (רהבים) מבחוץ ואטומים (פיהם אטום וקצר) מבפנים (קצר מבפנים ומרחיב והולך לצד חוץ, כדי שתהא אורה יוצא מהיכל שתאיר לעולם, כי לא לאורה אני צריך. מחוץ לפרוכת העדות באוהל מועד, עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל” - שזהו"ע עיקרי בעשיית המשכן כדי שעל ידו תהי' השראת השכינה בעולם”⁷¹, ועי"ז נשלם הקישור וחיבור דעליונים ותחתונים שהתחיל במתן-תורה⁷².

ועפ"ז יש לבאר הענין דעבודת הקטורת בזמן הטבת והעלאת הנרות („בעידן הטבה”, „בעידן הדלקה”) - ששלמות ההתקשרות וההתחברות עם הקב"ה (מצד בחי' היחידה) שעבודת הקטורת נמשכת ומתגלה ומאירה ע"י הנרות בכל פרטי הדרגות ד„גר הוי' נשמת אדם” (גם בכחות פנימיים) ובכל פרטי העבודה ד„גר מצוה ותורה אור”, ועד להמשכה והגילוי גם בעולם⁷³.

וענין זה מודגש יותר בכך שעבודת הקטורת היתה באמצע הטבת הנרות, שבה היו מפסיקין בין הטבת חמש נרות להטבת שתי נרות, כדעת חכמים שמפסיקין בקטורת, ולא כאבא שאול שמפסיקין בדם התמיד (כנ"ל ס"א) - שע"ז ניתוסף עילוי בהטבת שתי נרות⁷⁴,

70 מ"א ו, ד ובפרש"י.

71 „אימתי שרתה השכינה בארץ ביום שהוקם המשכן” (במדב"ר פי"ג, ב).

72 תנחומא וראה טו. שמו"ר פי"ב, ג. ועוד.

73 ראה גם צירור המור כאן: „מזבח הקטורת

. . מקשר הדברים התחתונים בעליונים והעליונים

בתחתונים”.

74 ועפ"ז יש לבאר הרמז בדיוק לשון הזהר

והבחי' (לעיל הערה 3) „קטורת לא מתקרב אלא

בזמנא דשמן מתקרב”, „שמן המגורה שהי' מתקרב

בזמן הקטורת” (לשון קרבן שאינו רגיל ביחס

הברייתא⁷⁵ דפטום הקטורת מזכירים ע"ד הקטורת דהכה"ג ביהכ"פ: „ושלשה מנים יתרים שמהם מכניס כה"ג . . . ביום הכפורים”, ולא עוד אלא שנוסף על המוכרח להזכיר הג' מנים דיהכ"פ בנוגע להחשבון ד„שלש מאות וששים ושמונה מנים (ש)היו בה” (לשס"ה ימים, ועוד ג' מנים ליהכ"פ), מוסיפים ומדגישים גם ההכנה המיוחדת להקטורת דיהכ"פ: „ומחזירן למכתשת בערב יום הכיפורים . . . כדי שתהא דקה מן הדקה” - שבוה מודגשת שייכותה של הקטורת דיהכ"פ לכל יום.

ה. ועוד ענין עיקרי בעבודת הקטורת - „והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים יקטירנה”⁷⁶:

„נרות” - קאי על נשמות ישראל, „גר הוי' נשמת אדם”⁷⁵, שהטבתן והדלקתן היא ע"י התורה ומצוות, „גר” מצוה ותורה אור”⁷⁷.

ונוסף לזה, ע"י הדלקת הנרות נמשך ומתגלה אור הקדושה גם בעולם, כדרשת חז"ל⁷⁸ על הפסוק⁷⁹, „ויקחו אליך שמן זית זך . . . אליך ולא לי, לא לאורה אני צריך

64 ראה אוה"ת פרשתנו ע' א'תשסג: „פסוק זה [ז, ל] יש בו ר"א תיבות, י"ל רמז לאחד עשר סממני הקטורת כו' . . . להמשיך גלוי אדון יחיד בכל הע"ס”.

ויש להוסיף, שבתוכן הפסוק ע"ד השייכות דקטורת לנרות מרומז שהמשכה והגילוי ד„אחד עשר” (י"א סממני הקטורת) בכל הע"ס (בעולם) נעשה ע"י הנרות.

65 משלי כ, כז.

66 שם ו, כג.

67 ראה שמו"ר פרשתנו פל"ו, ג. וראה גם

סו"מ מלוקט ח"ה ע' רצה ואילך. וש"נ.

68 מנחות פו, ב ובפרש"י.

69 אמור כד, ב"ג.

בתוכם⁴⁷, „אני” ממש.

וענין זה מרומז:

(א) במדות המזבחה, „אמה” ארכו ואמה רחבו⁴⁹ - „אמות יחידות . . (שרומז) על הנשמה שנקראת יחידה כמו שהקב”ה אחד כך היא יחידה”⁵⁰,

(ב) בסממני הקטורת (שבפרשת תשא, ובפירושה בתושבע”פ בכרייתא דפטום הקטורת) ש, אחד עשר סממנים היו בה”⁵¹ - שרומז⁵² על „אחד עשר יום מחורב”⁵³, אחד עשר שלמעלה מעשרת הדברות שניתנו בחורב, בחינת „אנת הוא חד ולא בחושבן”⁵⁴, עצמותו ומהותו ית’ שלמעלה מעשר ספירות, ודוגמתו בנשמה, בחי’ היחידה, שלמעלה מעשר כחות פנימיים,

(ג) בעבודת הקטורת - ש, בעת⁵⁵ שמקטירין הקטורת בהיכל בכל יום פורשין כל העם מן ההיכל ומבין האולם ולמזבחה לא יהי’ שם אדם עד שיצא זה שהקטיר הקטורת . . שנאמר⁵⁶ (בסדר

47 פרש”י שם, מו.

48 ל, ב.

49 „ואמתיים קומתו” - „גבוה על השולחן חצי אמה, אולי כן ה’ גבוה על המנורה, והי’ כנגד הכרובים שהם פורשים כנפים למעלה” (ראב”ע עה”פ). ולהעיר, שבהכרובים שהיו מעורין זה בזה נרמו שלימות החיבור והיחוד והקב”ה וכנס”י (ראה יומא נד, א).

50 כלי יקר כאן.

51 ומרומז גם בפסוק, והקטיר עליו אהרן גו” שבסוף פרשתנו, כדלקמן הערה 64.

52 אוה”ת פרשתנו ע’ איתסב. הנוכה רפב, ב. ועוד.

53 דברים א, ב.

54 תקנ”ז בהקדמה (ז, א).

55 להעיר, ש, הקטורת שהיו מקטירין אחר התמיד (של בין הערביים) . . ה’ כלה ב”א שעות חסר רביעי” (לחם משנה הלי’ תפלה פ”ג ה”ב).

56 אחרי טז, יז.

עבודת יוהכ”פ⁵⁷ וכל אדם לא יהי’ באוהל מועד וגו”⁵⁸, היינו, שעבודת הקטורת היא באופן שהכהן נמצא ביחידות עם הקב”ה, שרומז על ההתקשרות שמצד בחי’ היחידה.

ויש לומר, שענין זה מרומז גם במ”ש בסיום וחותם פרשת מזבחה הקטורת (ופרשת תצוה⁵⁹), וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה מדם חטאת הכיפורים אחת בשנה יכפר עליו לדורותיכם קודש קדשים הוא לה”⁶⁰ (אף ששייך לעבודת יוהכ”פ⁶⁰ שמקומה בפרשת אחרי”⁶¹ - שבזה מרומז שעבודת הקטורת שבכל יום היא מעין ודוגמת עבודת הקטורת דכהן גדול⁶² ביום הכיפורים בקדש הקדשים, שבה מודגשת שלימות ההתאחדות דבחי’ היחידה שבנפש (כה”ג) עם היחידה שבזמן („אחת בשנה”, שרומז על בחי’ היחידה שנקראת „אחת”⁶³) והיחידה שבמקום (קדש הקדשים).

ויומתק יותר - שגם באמירת

57 אלא שביוהכ”פ ש, הקטרת הקטורת בקדש הקדשים כל העם פורשים מן ההיכל בלבד ואינם פורשים מבין האולם ולמזבחה, שאין פורשין מבין האולם ולמזבחה אלא בשעת הקטרה בהיכל בכל יום” (רמב”ם הלי’ עבודת יוהכ”פ פ”ד ה”ב).

58 רמב”ם הלי’ תמידין ומוספין פ”ג ה”ג.

59 ולהעיר, שבכ”מ נקראת „ואתה תצוה” (נסמן בלק”ש חט”ז ע’ 342 הערה 9). ש, „אתה” רומז על העצם שלמעלה, שעי’ הוא” (ואתה”) נמשך ומתחבר עם העצם הישראלי.

60 „אחת בשנה” - „ביום הכיפורים” (פרש”י).

61 „הוא שנאמר באחרי מות (טז, יח) ויצא אל המזבחה אשר לפני ה’ וכפר עליו” (פרש”י).

62 ודוגמתו בכאוי”א מישראל - „ואתם תהיו לי ממלכת כהנים”, „כהנים גדולים” (יתרו יט, ו ובבעה”ט). וראה רמב”ם סוף הלי’ שמיטה ויובל: „לא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש כו” אשר נדבה רוחו אותו כו” ה”ו נתקדש קדש קדשים”.

63 תוד”ה עד אחת - מנחות יח, א.

ש, אפילו¹¹⁷ אתה מערבו בכל המשקין שבעולם הוא נתון למעלה מהן”¹¹⁸, „זך”, בלי שמרים, „למאור”, שלמעלה מ„אור”.

(וכל זה כדי) „להעלות נר תמיד” - „כשם שהשמן מאיר כך ביהמ”ק מאיר לכל העולם שנאמר¹²⁰ והלכו גוים לאורך, לכן נקראו אבותינו זית רענן שהם מאירים לכל”¹¹⁷, היינו, שתכלית הכוונה היא (לא בענין המס”נ באופן של יציאה מהעולם, אלא אדרבה) שמציאותם של משה וישראל (ואתה תצוה את בני ישראל), עצם הנשמה (שמן גו’ זך גו’ למאור), תומשך ותתגלה ותאיר בעולם - כמודגש בלידת משה בשבעה באדר, שהתגברות המזל (עצם הנשמה) דמשה וישראל הוא באופן שנמשך ומתגלה בשבעת ימי הבנין (כנ”ל ס”ו-ז).

ועד”ז בסיום הפרשה¹²¹: „ועשית¹²² מזבחה מקטר קטורת וגו’ והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים יקטירנה” - שענין הקטורת, שמורה על התקשרות והתחברות דעצם הנשמה עם הקב”ה באופן ש, בחד קטירא אתקטירא, נמשך ומתגלה ומאיר בעולם, ע”י הנרות¹²³.

ט. עפ”ז יש לבאר גם ב’ הטעמים

ישראל, „בריא ותקיף מזלי”, התוקף והחוזק דעצם הנשמה למס”נ באחד) מרומז בהתחלת פרשת תצוה - „ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור להעלות נר תמיד”:

„אתה” - קאי על העצמות דמשה (עצם הנשמה, „מזל”) שלמעלה משם, והוא” ד, „ואתה” - מורה על ההמשכה (שמרומזת בצירור דאות וא”¹²¹) מהעצמות (מזל”) דמשה להיות „תצוה את בני ישראל”, באופן של צוותא והיבור (תצוה מלשון צוותא¹²³) עם בני, להיות התגברות מזלם של ישראל, „בריא ותקיף מזלי”, שיתגלה אצלם החוזק והתוקף דעצם הנשמה.

(ועי”ז) „ויקחו אליך¹²⁴ שמן זית זך כתית למאור” - שרומז על ענין המס”נ, כמארז”ל¹²⁵ ש, הזית מסר נפשו על קדושת הקב”ה, „וזהו” ע, „כתית למאור”, כמארז”ל „נמשלו ישראל לזית . . (ש)אינו מוציא שמנו אלא ע”י כתיתה”¹²⁶, „כך ישראל באים עכו”ם וחובטין אותם ממקום למקום כו”¹²⁷, היינו, שע”י צער ויסורי הגלות מתגלה החוזק והתוקף¹²⁸ דעצם הנשמה, שזהו”ע „שמן גו’ זך גו’ למאור”: „שמן”,

117 ראה לקו”ת מטות פה, רע”ד. ובכ”מ.

118 תו”א פרשתנו פב, א. ובכ”מ.

119 „תיבת אליך מיותר, ודורש שענין הזית מרמוז על ישראל, ומשה הוא ישראל, וזהו אליך” (פ”י מהרז”ו לשמו”ר ריש פרשתנו).

120 כ”ה באוה”ת פרשתנו ע’ איתקעה - מרבות פ’ אמור ס”פ (ל”א), ש, פירשו שם שהזית מסר נפשו כו” (אוה”ת שם ע’ איתקעה).

121 מנחות נג, סע”ב.

122 שמו”ר ריש פרשתנו.

123 וראה מנחות שם: „מה זית אין עליו נוסרין אף ישראל אין להם בטילה עולמית” - תוקף נצח.

119 ודוגמתו בית - שאין בו הרכבה (ירושלמי כלאים פ”א ה”ז. מדרש תהלים קכת, ג).

120 ישע”י ס, ג.

121 להעיר גם מב’ הפירושים ברש”י על הפסוק (פרשתנו כט, מג), „ונקדש בכבודי:” (א) „ונקדש המשכן בכבודי שתשרה שכינתי בו”, (ב) „אל תקרי בכבודי אלא כמכובדים שלי, כאן רמז לו מיתת בני אהרן כו” (ענין המס”נ, בקרבתם לפני ה’ וימותו”).

122 ל, א ואילך.

123 ראה בארוכה סה”ש תשנ”ב ח”ב ע’ 410 (לקמן ע’ 346) ואילך.

שבפרשת תצוה לא נתפרש שמו של משה (מיתת משה בשבעה באדר, ואמירתו „מחני נא מספרך“) ושייכותם זל"ו:

הטעם שלא נתפרש שמו של משה בפרשת תצוה בגלל סמיכותה לשבעה באדר, הוא, לא רק בגלל שבשבעה באדר מת משה (שמרומו בסילוק שמו מהפרשה) אלא גם ובעיקר בגלל שבשבעה באדר נולד משה („כדאי הלידה שתכפר על המיתה“) - כי, לידת משה (בשבעה באדר) קאי על התגלות עצם מציאותו שלמעלה משם, שלכן אינו נקרא בשם משה (שבכל הפרשה לא נזכר שמו), אלא „ואתה“, „מהות עצמותך“¹²⁴, ועד ל„אתה“ האמיתי, עצמותו ומהותו ית¹²⁵.

וכיון שלידת משה (העצמות שלו שלמעלה משם) בשבעה באדר קשורה עם כל בני"י („משה הוא ישראל“), שגובר מולם (עצם הנשמה) של ישראל [וכמודגש בהתחלת הפרשה שה„אתה“ (העצמות דמשה, ועד לעצמותו ומהותו ית') הוא באופן של המשכה („ואתה“) ועד לצוותא וחיבור („תצוה“) עם העצמות דבני"י („שמן זית זך“) - לכן, מרומות בפרשה שקורין בסמיכות לשבעה באדר המסירת-נפש של משה עבור בני"י¹²⁶ (העצמות שלהם שלמעלה מהתורה) באמרו „מחני נא מספרך“, עי"ז שלא נזכר שמו, אלא „ואתה“, העצמות שלו שלמעלה משם¹²⁷ - שענין זה מודגש בגלוי בשבעה באדר שבו נולד משה, התגלות העצמות דמשה

והעצמות דישראל כפי שהם חד עם עצמותו ית'.

ועפ"ז מובן שגם הטעם דאמירת „מחני נא מספרך“ שייך לתוכן ענינו של שבעה באדר¹²⁸ (שקורין בסמיכות לפרשת תצוה) - יום שנוולד משה, העצמות שלו, הקשורה עם העצמות דישראל, שזוהי הסיבה להמס"ג שלו עבור בני"י באמירת „מחני נא מספרך“, וכתוצאה מזה לא נזכר שמו בפרשת תצוה (שקורין בסמיכות ליום לידתו)¹²⁹, אלא אדרבה: „ואתה“, העצמות שלו שלמעלה משם.

*

י. האמור לעיל ע"ד הנקודה המשותפת לידת משה (בשבעה באדר) ופרשת תצוה, שבשניהם מודגש העצם דישראל שיש בהם החוזה והתוקף למסור נפשם על קדושת שמו ית' - מודגש ביותר בענין שהזמן גרמא, שבימים האחרונים ה"י בשכונה זו מאורע של קידוש השם ברבים ע"י אשה מישראל¹³⁰.

ובהקדמה - ש„אין גוי אתנו יודע עד

(128) ולא כפי שנראה בפשטות שענין ד„מחני נא מספרך“ כשלעצמו יכול להתקיים בפרשה אחרת (ואדרבה: מתאים יותר שיתקיים בפרשה שלאחרי אמירת „מחני נא מספרך“), אלא שמצד צירוף טעם אחר (מיתת משה בשבעה באדר) נקבע בפרשת תצוה.

(129) ועפ"ז יומתק שהקיום ד„מחני נא מספרך“ שאמר משה בפרשת תשא נרמז בפרשת תצוה שלפנ"ז - כיון שבתבית „ואתה (תצוה)“ (שבה נתקיימה אמירתו „מחני נא מספרך“) מודגשת גם הסיבה שכתוצאה ממנה באה לאח"ז אמירת „מחני נא מספרך“ (מצד ההתקשרות העצמית דמשה וישראל).

(130) מרת פעשא לאה בת ר' שרגא פייבל הלוי לאפיין הי"ד שנהרגה על קידוש השם ביום ה' פ' תרומה, ב' אדר ראשון, וסיום „שבעה“ ביום ה' פ' תצוה, ט' אדר ראשון (המור"ל).

הקטורת בפ"ע - לאחרי מלאכת המשכן, בגדי כהונה והמילואים:

בסיום וגמר כל פרטי הענינים דמלאכת המשכן, בגדי כהונה והמילואים (בפרשת תרומה, וברובה ככולה של פרשת תצוה) - מסיים והותם הכתוב בהס"ד הכל דכללות המשכן; „ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש (המשכן) בכבודי (שתשרה שכינתי בו) גוי ושכנתי בתוך בני ישראל גוי לשכני בתוכם“⁴¹.

ולאח"ז מוסיף (בפרשה בפ"ע), „ועשית מזבח מקטר קטורת“, „אמר כי עוד יתייחד להם שיעשו מזבח מקטר קטורת“⁴² - שזהו"ע נעלה יותר ב„לשכני בתוכם“, כיון שע"י הקטורת נעשה הקישור והחיבור עם הקב"ה בתכלית השלימות.

ויומתק יותר שמזבח הקטורת הוא סיום והותם⁴³ פרשת תצוה - כי, „תצוה“, מלשון צוותא וחיבור⁴⁴, מורה על הצוותא וחיבור דישראל עם הקב"ה, שעיקרו ושלימותו במזבח הקטורת (קישור וחיבור) שבסיום והותם פרשת תצוה, גמר ושלימות הצוותא וחיבור דישראל עם הקב"ה.

ד. ובעומק יותר - במזבח הקטורת מודגשת ההתקשרות דישראל עם הקב"ה („ישראל וקוב"ה כולא חד“⁴⁵) מצד עצם הנשמה, בחינת היחידה, „יחידה לייחדך“⁴⁶, שמייוחדת עם מהותו ועצמותו ית', ועל ידה נעשה עיקר ושלימות הענין ד„לשכני בתוכם“, „לשכון אני

אמרו חז"ל³⁵ „שתי מזבחות היו אחד של זהב (מזבח הפנימי)³⁶ כנגד נפש של אדם, ואחד של נחושת (מזבח החיצון)³⁷ כנגד גופו של אדם. . . כשם שהגוף אוכל כך מזבח הנחושת קרבנותיו למאכל, וכשם שהנשמות אינן נהנות אלא מן הריח לכך לא ה"י נקרב במזבח הזהב אלא קטורת סמים“³⁸, דבר העשוי לריח“.

ונוסף לזה - והא בהא תליא - שע"י הקרבנות (שע"ג מזבח הנחושת) נעשה הקירוב להקב"ה (קרבן מלשון קירוב³⁸), ואילו ע"י הקטורת נעשה (לא רק קירוב, אלא יתירה מזה) הקישור והחיבור (קטורת מלשון קישור וחיבור³⁹), ועד שנעשים מציאות אחת, כלשון הזהר⁴⁰, „בהד קטירא אתקטרנא“.

ומזה מובן שעיקר כוונת המשכן - „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם“ - נעשית ע"י הקטורת, שבה מודגשת עיקר ושלימות ההתקשרות עם הקב"ה שנעשים חד ממש.

וענין זה מודגש בכתיבת פרשת מזבח

(35) מדרש תדשא פי"א. וראה בארוכה כלי יקר כאן.

(36) להעיר, שמזבח הפנימי רומז על פנימיות הלב, ומזבח החיצון רומז על חיצוניות הלב (לקו"ת דרושי סוכות עת, ריש ע"ד. ובכ"מ).

(37) כמ"ש בסוף פרשתנו (ל, ט) „לא תעלו עליו גוי ועולה ומנחה ונסך לא תסכו עליו“ (וראה ראב"ע תרומה (כה), ש„על כן לא הוכיז מזבח הקטורת רק אחר מזבח העולה* בעבור שיהיר לא תעלו עליו עולה ומנחה ונסך“).

(38) ראה ס' הבהיר ס' מו (קט). ועוד.

(39) ראה צרור המור שם. סה"מ מלוקט שם. וש"נ.

(40) ח"ג (אדר"ז) רפת, א.

* כלומר, לאחרי הציווי „וזה אשר תעשה על המזבח גוי עולת תמיד“.

(41) כט, מגי'ו ובפרש"י.

(42) רמב"ן כאן.

(43) „הכל הולך אחר החיתום“ (ברכות יב, א).

(44) תו"א פרשתנו פב, א. ובכ"מ.

(45) ראה חז"ג עג, א.

(46) נוסח הושענות דיום ג' דהגה"ס.

לכהנו לי"י²¹, „להכניסו לכהונה ע"י הבגדים שיהא כהן לי"י²²“, כמבואר בפרטיות בהמשך הפרשה (עד רביעי); ועד למילוי ידיהם לכהונה „וזה הדבר אשר תעשה להם לקדש אותם לכהן לי וגו' ומלאת יד אהרן ויד בניו“²³ ע"י פרטי הענינים דשבעת ימי המילואים „שעל ידי המילואים הללו נתמלאו ידיהם ונתקדשו לכהונה“²⁴ שנתבאר בהמשך הפרשה (מריביעי עד ששי²⁵).

וכיון שרובה ככולה של פרשת תצוה עוסקת בכהונתו של אהרן – צריך להבין: מהו הטעם שהתחלתה בפרשת הנרות וסיומה בפרשת מזבח הקטורת?

ויתירה מזו – שתי פרשיות אלו (פרשת הנרות ופרשת מזבח הקטורת) נכתבו לכאורה שלא במקומם:

פרשת הנרות – כיון ש„לא נאמרה (כאן) אלא על סדר מלאכת המשכן לפרש צורך המנורה“²⁶, מקומה (לכאורה) ב„סדר מלאכת המשכן“, בהמשך לעשיית המנורה בפרשת תרומה (ובפרט שבסיום מעשה המנורה נאמר²⁷ „והעלה את נרותי“²⁸, ולא בהתחלת פרשת תצוה

שבה מדובר אודות כהונת אהרן?

ופרשת מזבח הקטורת – כפי שהקשו המפרשים²⁹ שמקומה (לכאורה) בפרשת תרומה, ביחד עם כל כלי המשכן (הארון, השולחן, המנורה ומזבח התיצון)³⁰, ולא בסוף פרשת תצוה, לאחרי כל פרטי הענינים דהמשכן וכליו, בגדי כהונה והמילואים?

ג. ויש לומר הביאור בזה:

כתיבת פרשת מזבח הקטורת (שלא במקומה, ביחד עם כל כלי המשכן בפרשת תרומה, אלא) לאחרי המשכן וכליו, בגדי כהונה והמילואים, היא, כדי להדגיש המעלה המיוחדת של מזבח הקטורת³¹, כיון שעל ידה נשלמת עיקר כוונת המשכן („תחלת המחשבה סוף המעשה“³²), כדאיתא במדרש³³ שכ„שנעשה המשכן וכל כליו ושחט את הקרבנות וכו' לא ירדה שכינה עד שהקריבו את הקטורת“.

ומהביאורים בזה³⁴ – בעבודת האדם לקונו:

המשחה ולקטורת הסמים, שנוכרו בהתחלת פרשת תרומה (כמו „שמן למאור“), ונתבאר בפרטיות בפ' תשא (ל, כב ואילך).

(29) רמב"ן, ספורנו, ש"ך, אוה"ח כאן, ועוד. וראה תו"ש עה"פ וש"נ.

(30) כבעשייתם בפועל (בפרשת ויקהל) – הארון, השולחן, המנורה, מזבח הקטורת ומזבח העולה.

(31) ראה רמב"ן, ש"ך, צרור המור, ועוד.

(32) צרור המור כאן.

(33) תנחומא פרשתנו טו (בסופו).

(34) במעלת הקטורת לגבי שאר הקרבנות – ראה גם חז"ב ריט, א. ו"ח שה"ש סח, א. וראה אוה"ת פרשתנו ע' א'תשנט ואילך. סה"מ תרל"ה ח"א ע' ה ואילך. סה"מ תרנ"ו ע' קסב ואילך. המשך תער"ב ח"א פרי"ב ואילך. וראה סה"מ מלוקט ח"ג ע' קנב, וש"נ.

בקידוש השם ברבים בשכונה זו, שבה נמצא בית הכנסת ובית המדרש ובית מעשים טובים, בית משולש, דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו¹³⁷, שעל זה נעשה קידוש השם ברבים ביתר שאת וביתר עז.

ויש להוסיף בגודל העילוי וההפלאה דקידוש השם – שמצינו¹³⁸ אצל הבית יוסף שמצד גודל מעלתו ומדרגתו הי' ראוי שהקב"ה יזכה אותו למסור נפשו על קדושת השם, אלא שאח"כ היתה סיבה (ענין שלא הי' מתאים לפי-ערך מעמדו ומצבו) שבגללה נענש ולא זכה לכך, ונחשב זה לעונש, אף שלאח"ז זכה לחבר את ה„שולחן-ערוך“ ולהיות מורה-הוראה לכל בני עד סוף כל הדורות¹³⁹ – שמוזה מובן שהזכות דחיבור ה„שולחן-ערוך“ אינה מגעת לגודל הזכות דמסירת נפש על קידוש השם!

ולהעיר מהשייכות לאמירת משה „מחני נא מספרך“ – שבוה מודגש שהמס"נ של משה רבינו בשביל ישראל היא למעלה ממציאיותו של משה כפי שקשור עם התורה, שלכן מותר משה רבינו על הזכות להיות כתוב בתורה (באמרו „מחני נא מספרך“, „מכל התורה כולה“¹⁴⁰) בגלל המס"נ בשביל ישראל (כשם שהזכות דחיבור השו"ע אינה מגעת

מה¹³¹, אף אחד מאתנו אינו מבין (ואינו יכול להבין) כלל וכלל פשר הדברים, למה עשה ה' ככה?...! ועאכ"כ כשמדובר באשה צעירה, אמא לילדים קטנים שצריכים לאמם ויתגעגעו אחרי... אלא שאין להאריך בענינים של טענות ומענות כלפי הקב"ה, ובלשון הכתוב „ברוב דברים וגו'“¹³², „על כן יהיו דבריך מעטים“¹³³.

ואעפ"כ, יש להדגיש את גודל הענין דקידוש השם ברבים שבמאורע זה, ועוד ועיקר, לזעוק להקב"ה על אריכות הגלות, „עד מתי...“ ולבקש ולדרוש ולעשות כל מה שאפשר שתיכף ומיד תבוא הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז יקיים היעוד „הקיצו ורננו שוכני עפר“¹³⁴, ומתחיל מצדיקים שקמים לתחי' מיד¹³⁵, וביניהם ובתחילתם האשה צדקנית שנהרגה על קידוש השם, שתיכף ומיד תיפגש נשמה בגוף עם משפחתה וילדי', ותמשיך לחנכם ולגדלם לתורה לחופה ולמעשים טובים, מתוך שמחה וטוב לבב.

יא. ולכל לראש – גודל הענין דקידוש השם ברבים שבמאורע זה:

ידוע המבואר בדברי חז"ל בכו"כ מקומות¹³⁶ ע"ד גודל העילוי וההפלאה והזכות והשכר דקידוש השם, ובפרט קידוש השם ברבים, ובהדגשה יתירה

(131) תהלים עד, ט.

(132) משלי יו"ד, יט.

(133) קהלת ה, א.

(134) ישע"י כו, יט.

(135) ראה חז"א קמ, א.

(136) ולדוגמא: „אין אדם יכול לעמוד

במחיצתו“ (ספח"ג, א). וראה בארוכה (במעלת מס"ע על קה"ש לגבי כל התורה) שער האמונה לאדאמ"צ בתחלתו. ספר הליקוטים דא"ח להצ"צ ערך מס"ב (ע' תתצ ואילך). וש"נ.

(137) ראה ד"ה ואתה תצוה תשמ"א ס"ח (סה"מ מלוקט ח"ו ע' קלד), שגילוי והתעוררותו כח המס"נ בישראל נעשה ע"י אתפשותא דמשה שבזמן הגלות, נשיא הדור.

(138) מגיד מישרים ריש פרשתנו. וראה בכ"ז – לקו"ש ש"ע ע' 176 ואילך, ובהערות שם. וש"נ.

(139) ואף שישנם גם הפסקי-דינים שבהגהות הרמ"א – ה"ה בדוגמת ה„מפה“ שעל גבי השולחן-ערוך, והשולחן-ערוך עצמו הוא חיבורו של הבית-יוסף.

(140) פרש"י עה"פ.

לגודל הזכות דמסירת נפש על קידוש השם.

ונוסף על גודל העילוי וההפלאה דקידוש השם ברבים שבכללות הענין דמסירת נפש, ה"ז בהדגשה יתירה במסירת נפש של אשה צעירה אמא לילדים קטנים - כי, מלבד מסירת נפשה, ה"ה "מוסרת" גם את ילדי' הקטנים, בכך שעוזבת ומפקירה אותם לבדם (בידעה גודל הגעגועים של הילדים אלי'), ומשאירה את גידולם והינוכם לאחריה, ויתירה מזה, שמסירת ילדי' היא מס'ג גדולה יותר ביתר שאת וביתר עוז מהמס'ג שלה, ובמילא ה"ז מסירת נפש למעלה ממסירת נפשו!

יב. אבל אחרי כל העילויים וההפלאות שבקידוש השם ברבים, כיון שכבר יצאו י"ח ("די והותר") מסירת נפש על קידוש השם ע"י הגזירות ושמדות שהיו במשך הגלות המר והארור, עד לדורנו זה - זועקים בני' להקב"ה: "עד מתי?!"... היתכן שלאחרי אריכות הגלות המר וזקוקים עדיין למסירת נפש על קידוש השם של אשה צעירה אמא לילדים קטנים?!"...

גם אם רצונו של הקב"ה ב"נחת רוח" ממסירת נפש - הרי, נוסף לכך שכבר יצאו י"ח מס'ג במשך כל הדורות שלפנ'ז, מספיקה המסירת נפש של בני' בכך שנמצאים עוד רגע אחד בגלות!

בני' נמצאים כבר בגלות יותר מאלף ותשע מאות שנה ומשיח צדקנו עדיין לא בא!... כבר סיימו כל עניני העבודה דומן הגלות, וכבר נעשו כל הפעולות בכל האופנים האפשריים (כולל ובמיוחד ע"י השמחה בחודש אדר במשך ששים יום), ולא יודעים מה ניתן לעשות עוד, ואעפ"כ, עובר עוד שבוע, עוד יום ועוד רגע, ועדיין לא באה הגאולה האמיתית

והשלימה בפועל ממש! ולא עוד אלא שניתוסף מאורע הכי חמור שיכול להיות בזמן הגלות - שאשה בישראל ואם לילדים קטנים צריכה למסור נפשה על קידוש השם!

לא נותר לנו אלא להתנחם בכך שמאורע זה הוא המאורע האחרון של מסירת נפש על קידוש השם, ועוד ועיקר, שבזכותה של האשה הצדקנית שמסרה נפשה על קדושת השם, ביחד עם זכותן של נשי ישראל הצדקניות שבכל הדורות, עד לנשי ישראל הצדקניות נשמות בגוף בריא שבדורנו זה, זוכים תיכף ומיד ממש להגאולה האמיתית והשלימה, "כימי צאתך מארץ מצרים", ש"בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים"¹⁴¹, ועד"ז בהגאולה העתידה לבוא תיכף ומיד ממש, "בשכר נשים צדקניות שיש בדור"¹⁴².

ואז יהי' אמיתת ושלמות הענין דקידוש השם - שהרי כללות ענין הגלות הוא היפך קידוש השם, כמפורש בקרא'¹⁴³ "שמי הגדול המחולל בגוים", ומהו החילול, באמור אויביהם עליהם עם ה' אלה ומארצו יצאו ולא הי' יכולת בידו להציל את עמו ואת ארצו"¹⁴⁴, וקידוש שמו ית' נעשה ע"י הגאולה, כהמשך הכתוב¹⁴⁵ "וקדשתי את שמי הגדול גוי' וידעו הגוים כי אני ה' . . בהקדשי בכם לעיניכם (ע"י"ז ש)ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל אדמתכם", והתגדלת¹⁴⁶

(141) סוטה יא, ריש ע"ב.

(142) יל"ש רות רמז תרו בסופו.

(143) יחזקאל לו, כג.

(144) פרשי' שם, כ.

(145) שם, כג"כד.

(146) שם לה, כג.

וכמודגש באמירתנו (ו"נשלמה פרים שפתינו"¹⁵) בהתחלת התפלה: פרשת תרומת הדשן, פרשת התמיד, ופרשת הקטורת, ועד ל"אביי הוה מסדר סדר המערכה כו".

ובהדגשה יתירה בפרשת הקטורת - שמלבד אמירת הפרשה בתושב"כ (כבפרשיות דתרומת הדשן ודהתמיד), דפרשת תשא¹⁶: "קח לך סמים גוי' ועשית אותה קטורת גוי' ונתת ממנה גוי'" [כולל גם הדגשת שייכותה להדלקת הנרות, כפי שממשיכים, ונאמר והקטיר עליו אהרן קטורת גוי' בהטיבו את הנרות גוי' ובהעלות אהרן את הנרות גוי"], מוסיפים ומאריכים גם בפרטי הכנת הקטורת שנתבארו כברייא: "תנו" רבנן פטום הקטורת כיצד וכו' ואחד עשר סממנים היו בה וכו"¹⁸, כדלקמן.

ב. ובהקדם שאלה ותמיהה בנוגע לפרשת הנרות ופרשת מזבח הקטורת שבהתחלת וסיום פרשת תצוה:

לאחרי פרשת תרומה שבה נתבארו פרטי הענינים דמלאכת המשכן, מתחילה פרשת תצוה¹⁹ בכהונתו של אהרן ובניו - "ואתה הקרב אליך (לאחרי שתגמור מלאכת המשכן)" את אהרן אחיך ואת בניו גוי' לכהנו לי"²⁰, ע"י עשיית בגדי כהונה (ועשית בגדי קודש גוי' לקדשו

והלכה כחכמים - כפס"ד הרמב"ם¹⁰ "אחר שזורקין את הדם (דהתמיד) מטיב זה שבהיכל חמש נרות ויוצאין שניהם מן ההיכל . . ואח"כ מפיסין . . וזוכה בקטורת מי שזכה ונכנס ומקטיר, ואח"כ נכנס זה שזכה בדישון המנורה ומטיב שתי הנרות"¹¹.

ויש לבאר תוכן ענינם של הקטורת והדלקת הנרות ושייכותם זל"ז בעבודת האדם¹² - כידוע שכל הענינים שבמשכן ובמקדש ישנם בעבודת האדם בכל יום ויום במשכן ומקדש שבו (כמ"ש¹³ "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כאו"א"¹⁴).

(9) והטעם שאומרים בכל יום, אביי הוה מסדר כו' אליבא דאבא שאול" - ראה לקמן ס"ט.

(10) הלי' תמידין ומוספין פ"ו ה"ג"ד. וראה סמ"ג עשין קצב.

(11) ולדעת הרמב"ם (שם פ"ג הי"ב) ש"הדלקת הנרות היא הטבתם" - י"ל שעשיית הקטורת היא באמצע הדלקת הנרות (בין הדלקת חמש נרות להדלקת שתי נרות). וגם להדעות (ראה כס"מ שם. אנציק' תלמודית ערך הדלקת הנרות. וש"נ) שהטבה אינה הדלקת הנרות, והדלקת הנרות היא רק בין הערביים - כיון שגם בין הערביים צ"ל הפסקה בין חמש נרות לשתי נרות (ראה בארוכה שו"ת הרשב"א ח"א סי' ע"ט-שט), ולכו"ע (גם לאבא שאול) אי אפשר להקטיר בין הערביים לאחרי הדלקת המנורה (כנ"ל הערה 8), מפסיקים בקטורת בין חמש נרות לשתי נרות, ואם הטיב בבוקר (כשמצאן כבוים) צ"ל ההפסקה בהדלקה עצמה (ראה גם אנציק' תלמודית שם ע' תשנ"ו). ועצ"ע. ואכ"מ.

(12) ראה גם תו"א וישב כט, א ואילך. שערי אורה שער החנוכה ד"ה בכ"ה בכסלו פ"ו ואילך. מאמרי אדהאמ"צ בראשית ע' שכב ואילך. אוה"ת חנוכה רפ, ב ואילך (ע"פ דעת אבא שאול). וראה גם המשך תער"ב ח"א פרי"י ואילך. ד"ה שמן וקטורת עור"ת. ועוד.

(13) תרומה כה, ח.

(14) ראה אלשיך עה"פ. שלי"ה סט, א. ועוד.

(15) הושע יד, ג. וראה שו"ע אדה"ז או"ח (מהדו"ב) סו"א.

(16) ל, לד ואילך. - ולהעיר, שהתחלת הקריאה דפרשת תשא היא במנחת שבת פ' תצוה (בהמשך לסיימה וחומתה בפרשת מזבח הקטורת).

(17) כריתות ו, א ואילך.

(18) ועד"ז בסיום התפלה (ב, אין כאלקינו") - "פטום הקטורת הצרי והצפורן וכו'".

(19) לאחרי הקדמת ב' פסוקים ראשונים דפרשת הנרות.

(20) כה, א ובפרשי"י.

משיחות ש"פ תצוה, י"א אד"ר ה'תשנ"ב

א. בהתחלת וסיום פרשת תצוה מדובר אודות הדלקת נרות המנורה:

בהתחלת הפרשה - „ויקחו אליך שמן זית זך גוי' להעלות נר תמיד“, „באוהל מועד גוי' יערוך אותו אהרן ובניו מערב עד בוקר גוי'“. ובסיום הפרשה - „בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות גוי' ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים“.

ועיקר החידוש שבסיום הפרשה - שהדלקת הנרות קשורה עם הקטורת: „ועשית מזבח מקטר קטורת וגו'“.

- 1) כו, כ"א.
- 2) ל, ז"ה.

3) ראה תנחומא פרשתנו טו (בתחלתו): „זהו שאמר הכתוב (משלי כו, ט) שמן וקטורת ישמה לב כו'“. ובוהר (ח"א רל, רע"א. ח"ג יא, א. קב, רע"א) מפרש שפסוק זה הוא ע"ד מ"ש בפרשתנו „והקטיר עליו אהרן קטורת סמים בבוקר בבוקר בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים יקטירנה“, היינו, ש"שמן וקטורת" קאי על עבודת הקטורת בומן הטבת והדלקת הנרות (בשמן*), בבוקר ובין הערביים**. וראה בחיי ריש פרשתנו: „במדרש*** שמן וקטורת ישמה לב, שמן המנורה שהי' מתקרב**** בומן הקטורת, שנאמר ובהעלות אהרן את הנרות בין הערביים יקטירנה“.

- 4) ל, א.

* אף שבתנחומא מפרש „שמן זה כ"ג שנמשח בשמן המשחה“.

** להעיר, שלשיטת הזהר (ח"ג פז, טע"ב. קפג, א) גם הדלקת הנרות היא ב' פעמים ביום, בבוקר ובין הערביים, כמו הקטורת (כשיטת הרמב"ם - לקמן הערה 11).

*** וי"ל שכוונתו לזהר (ולא לתנחומא שמפרש „שמן זה כ"ג“) שמפרש „שמן“ על הנרות.

**** ע"ד לשון הזהר (ח"ג יא, א) „קטורת לא מתקרב אלא בזמנא דשמן מתקרב“ (וראה לקמן הערה 74).

משיחות ג', ועש"ק וש"ק פ' תצוה, ז' יו"ד וי"א אד"ר ה'תשנ"ב 15

שלימות הגילוי ד, „אדיר במרום ה'“ בכל העולם כולו, שנעשה דירה לו ית'.

יד. ויומתק יותר - שהפרשיות שקורין בתורה בחודש אדר (ובשנה זו, בשני חדשי אדר) קשורות עם עשיית המשכן, ששלימותו בבנין ביהמ"ק השלישי, שממנו אורה יוצאה לכל העולם¹⁵⁰, ועד שהעולם כולו נעשה דירה לו ית', כמו בית המקדש:

תרומה ותצוה - שבהם מדובר אודות הציווי דמלאכת המשכן, בגדי כהונה והחינוך דימי המילואים (כולל ובמיוחד ההקדמה ד, „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם“¹⁵¹, והסך-הכל ד, „ונקדש בכבודי . . לשכני בתוכם“¹⁵²).

כי תשא - „כי תשא את ראש בני ישראל“¹⁵³, שרומזו על תכלית השלימות בהעלי' דבנ"י, נשיאת ראש, שתהי' בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו (לאחרי גודל הירידה דהחורבן והגלות).

ויקהל פקודי - קיום הציווי דמלאכת המשכן ובגדי כהונה ועד להקמת המשכן במעשה בפועל, ובוה מרומות גם השלימות דביהמ"ק השלישי - „פקודי המשכן משכן העדות“, „רמזו למקדש שנתמשכן בשני חורבניו“¹⁵⁴, בדוגמת „משכון“ שחוזר לבעליו בשלימות, כיון שביהמ"ק השלישי הוא גם משולש, שתהי' בו גם השלימות דבית ראשון ודבית שני (ודהמשכן)¹⁵⁵, ואו תהי' גם

והתקדשת¹⁴⁷ ונודעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני ה'“.

*

יג. ההוראה מהאמור לעיל בנוגע לעבודה בפועל:

כבואנו משבעה באדר שחל בפרשת תצוה, שבשניהם מודגשת התגברות מזלם של ישראל, החוזק והתוקף דעצם הנשמה („ואתה“) כפי שנמשך ומתגלה בעבודתם ופעולתם בעניני העולם (לא מס"נ ויציאה מהעולם ח"ו וח"ו, אלא נשמות בגופים לאורך ימים ושנים בריאות וטובות), יש להוסיף ביתר שאת וביתר עוז, ובתגבורת החיות, בכל מעשינו ועבודתנו בלימוד התורה וקיום המצוות, כולל ובמיוחד בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, כדי להביא בפועל ובגילוי את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שאז תהי' שלימות ההתגלות דהעצם דישראל, ישראל וקוב"ה כולא חד¹⁴⁸, בכל העולם כולו, שנעשה דירה לו ית' בתחתונים.

בסגנון אחר קצת: העבודה דחודש אדר ש, „בריא ותקף מזלי“ היא להביא בפועל ובגילוי את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, שנקרא „אדיר“ („והי' אדירו ממנו“¹⁴⁹), שאז יתגלה בכל העולם כולו מזלם של ישראל, שנקרא „אדירים“, ביחד עם

147) להעיר מהשייכות לאמירת קדיש (וטאו"ח ר"ס נו) אחר נפטר. - ויש לומר, שענין זה מודגש ביותר באמירת קדיש אחר המוסר נפשו על קידוש שמו ית', שעל ידו נתקיים „ונקדשתו בתוך בני ישראל“ (אמור כב, לב), „מסור עצמך למיתה להקדיש את שמי“ (פס"ז עה"פ. וראה בארוכה לקו"ש ח"כ"ז ע' 167 ואילך. וש"ג).

148) ראה חז"ג עג, א.

149) ירמ"ל, כא. וראה סנהדרין צה, סע"ב.

150) ירושלמי ברכות פ"ד סה"ה. ועוד.

151) כה, ח.

152) כט, מג"מו.

153) ל, יב.

154) לה, כא ובפרש"י.

155) ראה חז"ג רכא, א. וראה לקו"ש ח"כ"א ע'

262. וש"ג.

ההקלה דכל בני ע"י, גואל ראשון הוא גואל אחרון¹⁵⁶ (ויקהל משה את כל עדת בני ישראל¹⁵⁷), והמנין העשירי¹⁵⁸ ("פקודי") דכל בני.

ויקרא - ויקרא אל משה וידבר ה' אליו גו'¹⁵⁹ - הקריאה (גילוי) והדיבור דהקב"ה לכאורה מ"שאל באופן ש"כולם ידעו אותי"¹⁶⁰.

צו - "אין צו אלא לשון זירו מיד"¹⁶¹ - שתיכף ומיד ממש נעשים כל פרטי הענינים שבפרשת צו ע"ד החינוך דשבעת ימי המילואים (שהתחלתם בכ"ג אדר).

ושמיני - יום השמיני למילואים, שבו נתקיימה תפלת משה ואהרן, "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו¹⁶²", יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם¹⁶³.

ויש לומר, שבשנת העיבור מודגשת השלימות דחודש אדר לגבי שאר חדשי השנה גם בפרשיות שקורין בתורה¹⁶⁴ - שגם קריאת פרשת שמיני שבה מדובר אודות השראת השכינה ביום השמיני למילואים, ר"ח ניסן, היא בחודש אדר, היינו, שכבר בחודש אדר מודגשת השלימות דא' דר, דירה לו ית' בתחתונים.

טו. ויה"ר - והוא העיקר - שלא יצטרכו להמתין ב' חדשים עד לחודש

156 ראה שמו"ר פ"ב, ד. לקו"ש ח"א ע' 8 ואילך. וש"ב.

157 לה, א.

158 תנחומא תשא ט. ועוד.

159 א, א.

160 ירמי' לא, לג.

161 פרש"י ו, ב.

162 תהלים צ, יו.

163 פרש"י ט, כג.

164 נוסף על המבואר לעיל בסעיף ד'.

ניסן, ש"בניסן נגאלו ובניסן עתידין להגאל", כיון שבהתחלת חודש אדר ראשון, ובפרט משבעה באדר, ושלימותו ביום הש"ק אחד עשר באדר, תהי' הגאולה האמיתית והשלימה ובנין ביהמ"ק השלישי והנוכח בפועל ממש.

ולהוסיף, שבשנת העיבור שישנם ב' חדשי אדר, ששים יום, ניתוסף עוד יותר בהתשווקה והגעגועים לחודש ניסן (שבו נגאלו ובו עתידין להגאל) במשך ששים יום, שע"ז ממחרים ומזרזים עוד יותר הגילוי דעניני חודש ניסן עוד בהתחלת חודש אדר.

ובכל זה ניתוסף עליו מיוחד בשנה זו - שבאחד עשר בניסן מסתיימת שנת הצדי"ק הקשורה עם מזמור צדי"ק (שבא לאחרי מזמור פ"ט שבו נאמר, מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו¹⁶⁵, עד לסיום ותותם המזמור, ברוך ה' לעולם אמן ואמן), שסימו ותותמו ב"ויהי נועם גו' ומעשה ידינו כוננהו¹⁶², שקאי בשלימות השראת השכינה בביהמ"ק השלישי¹⁶⁶, ע"י גמר ושלימות מעשינו ועבודתינו בדור זה, דור השביעי¹⁶⁷, שבו נשלמת פעולתו של משה רבינו (גואל ראשון הוא גואל אחרון) בהמשכת וגילוי אלקות בעולם, לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

וכן תהי' לנו - שבאחד עשר באדר (ששים יום לפני אחד עשר בניסן) יושלם כבר הענין דאחד עשר בניסן¹⁶⁸, "ביום

165 פסוק כא.

166 מדרש תהלים עה"פ.

167 ראה ד"ה באתי לגני דשנת תשי"א

(סה"מ מלוקט ח"א בתחלתו).

168 ונתנית כח מיוחדת בקביעות שנה זו

שבאחד עשר באדר (שחל בשבת) נעשית

השלימות דשבעה באדר - שהשלימות דאחד עשר

עשתי עשר יום נשיא לבני אשר¹⁶⁹, "מאשר שמנה לחמו¹⁷⁰", וטובל בשמן רגלו¹⁷¹ - כמודגש בהתחלת פרשת

נמשכת ומתגלה בשבעת* ימי הבנין (גדרי העולם), שגם בחודש אדר (שמצ"ע הוא למעלה מהעולם (כנ"ל ס"ו ובהערה 88) נעשית כבר השלימות שבחודש ניסן.

169 נשא ז, עב.

170 ויחי מט, כ.

171 ברכה לג, כד.

(* ולהעיר ע"ד הרמז שמאמר המדרש (שבהערה 23) ע"ד מזלו של חודש אדר הוא בפרשה ז' פיסקא י"א, וכן "נשיא אחד ליום" שנאמר בחנוכת המשכן בחודש ניסן הוא בפרק ז' פסוק י"א - די' לומר, שבה מרומז שגם בחודש אדר יכולה להיות המשכת וגילוי בחי' י"א בז', כמו בחודש ניסן.

172 וראה ויק"ר פל"א, יא: "בוכות להעלות נר תמיד אתם זוכים להקביל פני נרו של מלך המשיח".

173 ל, כב ואילך.